

Ac. 5891

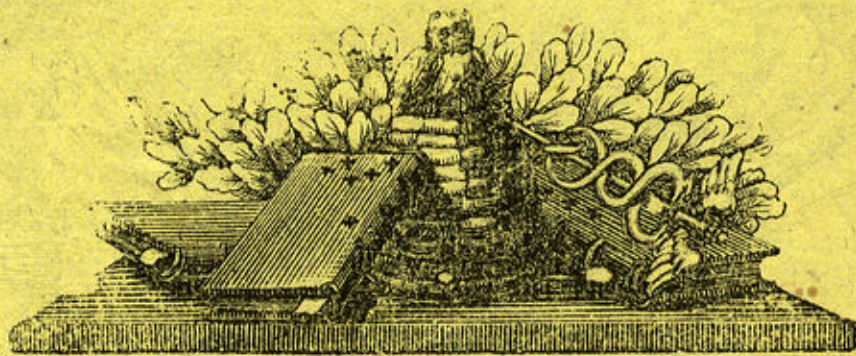
2016

Gesti rahwa

Kasuline Kalender

1882

a a s t a p ä ä l e.

Tartus 1881.

Trükitud H. Saakmann'i kulu ja kirjadega.

Suurwürstina Maria Pawlowna,
sündinud 2. Mail 1854.

Õesti rahwa

Kasuline Kalender 1882

aasta tarwis pärast meie Issanda Jeesuse Kristuse sündimist

Sel aastal on 365 päewa.

Tartus,
H. Laakmanni kirjadega trükitud.

Märkide seletus.

- Noor-kuu. ● Esimene weerand.
 ☾ Täis-kuu. ☾ Viimne weerand.

p. päha. — hom. hommikul. — e. l. enne lõunat. —
 m. ja ' minut. — p. pärast eht päew. — õht. õhtul. —
 p. l. pärast lõunat. — k. kell. — t. tund.

Päewa- ja kuu-warjutused.

Sel aastal warjutatakse päewa kaks korda, nimelt:

Esimene, suur päewa warjutus on 3. Mail, mis Tartus näha on; alustab kellu 8, 10 minutit enne lõunat, lõpeb kellu 9, 47 min. enne lõunat.

Teine, ringwormiline päewa warjutus on 29. Oktobril, mis Tartus mitte näha ei ole.

Kuu ei saa sel aastal mitte warjutatud.

Rändaw täht Venus lähäb päikese eest mööda 24. Novembril, mis aga Tartus mitte nähtaw ei ole, sest et päike juba alla läinud on, alustab kellu 3, 45 min. pärast lõunat ja lõpeb alles 6 tundi hiljem.

Kasta jagude muutmised.

- 1) Kewade alustab 8. Märtsil kellu 7 p. l.
- 2) Suwi alustab 9. Juunil kellu 3 p. l.
- 3) Sügise alustab 11. Septembril kellu 6 e. l.
- 4) Talw alustab 9—10. Deetsembril kess ööl.

Sündinud asjade aja-arw.

Maa-ilma loomisest arwatase	5831 aast.
Kristuse sündimisest	1882 —
Tartu ehitamisest	852 —
Tallinna ehitamisest	663 —
Raamatu-trükkimise üleswõtmisest	442 —
Lutheruse õige usu üleswõtmisest	365 —
Peterburgi linna ehitamisest	179 —
Vene riigi walitsuse alustusest meie maal ...	172 —
Suure kooli alustusest Tartus	80 —
Rõuge-panemise hakatusest	79 —
Prantsuse Wene maale tulemisest ja Moskwa linna põlemisest	70 —
Mere K. H. Aleksandri III. walitsuse hakatusest ..	2 —

Sel aastal näitab tunnipakk.

1. Jaanuaril 9 minutit tunnikellast tagasi.
1. Weebruari 15 min. — —
1. Märtsil 10 minutit — —
1. Aprillil tunnikellaga ühte.
1. Mail 4 minutit tunnikellast ette.
1. Juunil tunnikellaga ühte.
1. Juulil 3 minutit tunnikellast tagasi.
1. Augustil 3 minutit — —
1. Septembril 4 minutit tunnikellast ette.
1. Oktobril 14 minutit — —
1. Novembril 13 min. — —
1. Deetsembril 6 min. — —

Kaks ristikest (**) näbala päewa arwu-numbri ees tähendawad, et on kirjulu- eht kroonu-päha, mis kirjulu, pühitseatakse; üks ainus (*) tähendab, et on mälestuse p. mis kirjulu ei pühitseata, aga mil lohu ja kooli ei peeta.

Aasta algamine.

Sel kuul on

Januar.

Uuel aastal sull' uut jõudu
Etu teele loovin ma:
Argu mõistu waimu jõudu
Keegi sinni pidada!

Näda'ad ja näda'sa päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutused.
-------------------------------	--------	--------------------------

Näari p.	Kristuse ümbertõikamisest.	Euul. 2, 21.
**1 Reede	Näari päew.	
2 Laup.	Abel, Set	Range külm.

Pühap. Näari p.	Jeesus põgenes Egiptuse' maalt.	Mat. 2, 13-29.
3 Pühap.	Enof	
4 Esmasp.	Metusala	Selged ilmad.
5 Teisp.	Simeon	
**6 Reknäd.	3 Runinga p.	
7 Neljap.	Melchior	6, 22' p. l.
8 Reede	Errart	
9 Laup.	Kaspar	Luisfab.

1. Püh. p. 3. Run. p.	12 aastane Jeesus templis.	Euul. 2, 41-52.
10 Pühap.	Paawli päew.	Heitlik ilm.
11 Esmasp.	Higinus	
12 Teisp.	Rein	Lume sadu.
13 Reknäd.	Hilarius	
14 Neljap.	Robert	9, 32' e. l.
15 Reede	Felix	
16 Laup.	Erdmann	Sula.

31 päewa.

Näari = kuu.

2. Püh. p. 3 Run. p. — Pulmad Kaana linnas. Joann 2, 1-11.

17 Pühap.	Tõnise päew.	Parajad
18 Esmasp.	Efrain	talwised
19 Teisp.	Sara	ilmad.
20 Reknäd.	Fab. Seb. st.	
21 Neljap.	Agnes	
22 Reede	Vincent	7, 45' heim.
23 Laup.	Emerentia	Selge.

3. P. e. Krist. ülest. P. Tõdtegiad wiinamäet. Mat. 20, 1-16.

24 Pühap.	Timotheus	Range külm.
25 Esmasp.	Paawli ümb.	
26 Teisp.	Hans	Euul.
27 Reknäd.	Chrysostomus	
28 Neljap.	Kaarel	Udune.
29 Reede	Samuel	
30 Laup.	Eudovica	10, 21' loom

8. P. e. Krist. ülest. P. Kõlwajast. Euul. 8, 4-15.

31 Pühap	Polycarpus	Udune.
----------	------------	--------

1	Januaril tõuseb päike:	l. 8, 43 m.,	täh. alla: f. 3, 36 m.
11	— — — —	8, 27 — — —	3, 57 —
21	— — — —	8, 8 — — —	4, 21 —

2.

Lume võues hingab maa,
Ei ta veel jäält wälja saa:
Ei su süda soene,
Kui jäält külm ei wähe.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Brigita	Udune.
2 Teisp.	Küünla p. Maarja p.	
3 Keskäd.	Hanna	Lumesadu.
4 Neljap.	Beronika	
5 Reede	Ugate	} Böi nädal. 4, 37' homm.
6 Laup.	Doora	

Paastu Pühap. Kristuse kannatamisest. Luuk. 18, 31—43

7 Pühap.	Rikard	
8 Esmasp.	Salomon	Külmad
9 Teisp.	Wastla päew	
10 Kesk.	Tuha päew	ilmad.
11 Neljap.	Eüphrosyna	
12 Reede.	Karolina	11, 18' õhtu.
13 Laup.	Beninga	Lumesadu.

1. Pühap. paastus. Kristus liusatakse. Mat. 4, 1—11.

14 Pühap.	Valentin	
15 Esmasp.	Israel	Pe hmed ilmad

16 Teisp.	Juula	Heitlik ilm.
17 Keskäd.	Valwe päew	(1. Kwatember.)
18 Neljap.	Concordia	
19 Reede	Susanna	Päewa paiste.
20 Laup.	Eücharius	

2. Pühap. paastus. Kananea-mae naene. Mat. 15, 21—28.

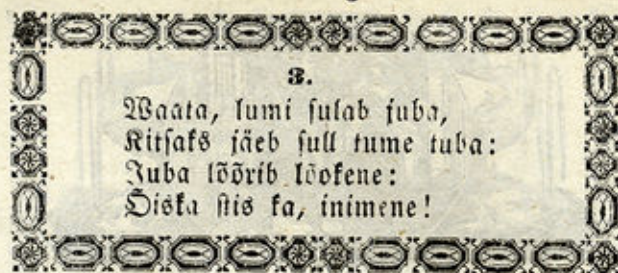
21 Pühap.	Ellu	2, 30' homm.
22 Esmasp.	Peetri päew	
23 Teisp.	Jobst	Räntjakaš.
24 Keskäd.	Madise p.	
25 Neljap.	Biktor	Külmad
**26 Reede	Rektor Keisri h. sünd. p.	
27 Laup.	Claudius	ilmad.

3. P. paastus. Kristus ajab kurja waimu wälja. Luuk. 11, 14—28.

28 Pühap.	Justus	11, 15' õhtu.
-----------	--------	---------------

1 Februaril tõuseb päike: l. 7, 41 m., läh. alla: l. 4, 50 m.

11	—	—	—	7, 15	—	—	—	5, 14	—
21	—	—	—	6, 47	—	—	—	5, 38	—

3.

Maata, lumi sulab tuba,
Kitsaks jääb full tume tuba:
Tuba lõõrib lõofene:
Diska siis ka, inimene!

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
**1 Esmasp.	Albinus Keisri h. trooni pär. p.	Miskfed
2 Teisip.	Lowisa	
3 Keisnäd.	Kunifunda	ilmad.
4 Neljap.	Adrian	
5 Reede	Meta	Lume sadu
6 Laupäew	Gotwrid	

4. p. paastus. Kristus sööb 5000 meest. Joann. 6, 1-15.

7 Pühap.	Perpetua	☉ 2, 4' p. l.
8 Esmasp.	Tüprian	Reu. h. f. 7, p. l.
9 Teisip.	Prudentius	
10 Keisnäd.	Jenni	Sula.
11 Neljap.	Konstantin	
12 Reede	Gregor	Udune.
13 Laup.	Ernst	

5. p. paastus. — Teesust wisatakse kiwibega. Joann. 8, 46-59.

14 Pühap.	Mathilde	☉ 3, 20' p. l.
15 Esmasp.	Eugus	
16 Teisip.	Gabriel	Rantsakas.

17 Keisnäd.	Truuta	Tormab.
18 Neljap.	Patricius	
19 Reede	Joosep	Pilwine.
20 Laupäew	Rupert	

6. p. paastus. — Kristuse sisesõitmisest. Mat. 21, 1-9.

21 Pühap.	Palmi puude p.	Lume sadu.
22 Esmasp.	Raphael	☉ 7, 34' õhtu.
23 Teisip.	Theophil	Segane.
24 Keisn.	Rasimir	
**25 Neljap.	Suur Neljap.	Wagane ilm.
**26 Reede	Suur Reede	
*27 Laup.	Gustav	Selge.

Eihawete Püha. — Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1-8

**28 Pühap.	1. Eihawõtte p.	Hea ilm.
**29 Esmasp.	2. Eihawõtte p.	
*30 Teisip.	Udonis	☉ 8, 17' homm.
*31 Keisnäd.	Toots	Pehme tuul.

1 Märzi tõuseb päike: l. 6, 25 m., läh. alla: l. 5, 56 m.
11. — — — — — 5, 57 — — — — — 6, 19 —
21. — — — — — 5, 28 — — — — — 6, 42 —

4.
Kül weel sajab lume rantsa,
Soe wõitleb külмага:
Küll ep wõidab wana wäntsa
Tarkus, õigus tõeaga.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
------------------------------	--------	---------------------------

*1 Neljap.	Theodora	Wilu tuul.
*2 Reede	Theodosia	
*3 Laup.	Ferdinand	Lumesadu.

1. p. p. ülest. p. — Kinnipandub uuesti. Joann. 20, 19—31.

4 Pühap.	Ambrosius	
5 Esmasp.	Maksim	11, 25' p. l.
6 Teisip.	Cölestin	
7 Keisnäd.	Aaron	Päawa paiste
8 Neljap.	Liborius	
9 Reede	Esefiel	ja soe.
10 Laup.	Toets	

2. p. p. ülest. p. — Hea karjane. Joann. 10, 12—16.

11 Pühap.	Hermann	Selged ilma
12 Esmasp.	Julius	
13 Teisip.	Iustinus	8, 45' e. l.
14 Keisnäd.	Tiburtius	
15 Neljap.	Obadias	kesed.

16 Reede	Karissus	
17 Laup.	Rudolph	Wihmasadu.

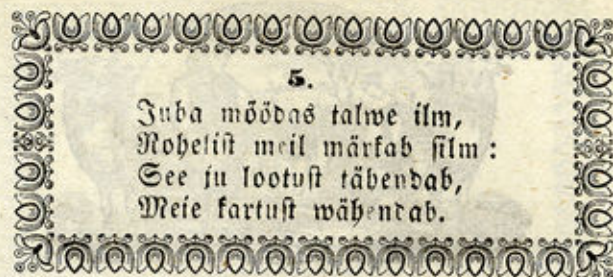
3. p. p. ülest. p. — üürkese aea pärast. Joann. 16, 16—23.

18 Pühap.	Valerian	
19 Esmasp.	Simon	Tuul.
20 Teisip.	Sulpitius	
21 Keisnäd.	Siim	10, 18' p. l.
22 Neljap.	Cajus	
23 Reede	Jüri päew	Udun.
24 Laup.	Albert	

4. p. p. ülest. p. — Kristuse äraminemisest. Joann. 16, 5—15.

25 Pühap.	Markuse päew	
26 Esmasp.	Esefiel	Heitlikud
27 Teisip.	Anastasius	
28 Keisnäd.	Theresia	2, 22' e. l.
29 Neljap.	Raimund	
30 Reede	Grastus	ilmad.

1. Aprillil tõuseb päike: l. 4, 57 m., läh. alla: l. 7, 7 m.
11. — — — 4, 30 — — — 7, 29 —
21. — — — 4, 4 — — — 7, 51 —

5.
Juba mõõdas talve ilm,
Nohelilt meil märkas ilm:
See ju lootust täbendab,
Meie kartust wähen-dab.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutimised.
------------------------------	--------	----------------------------

1 Laup. | Wolbri päew | Eo

5. p. p. ülest. p. — Digest palumiseft. Joann. 16, 23—30.

2 Pühap.	Sigismund	nädal.	Pilwine.
3 Esmasp.	† leidmise p.		
4 Teisip.	Lorentina		
5 Keßnäd.	Gottbard		● 9, 20' homm.
**6 Neljap.	Taeua m. Trooni vär. f. p.	7. süüvi	
7 Reede	Setta		Kaunis soe.
8 Laup.	Laus		

6. p. p. ülest. p. — Rõemustaja. Joann. 15, 26, 27, 16, 1—4.

*9 Pühap.	Rigula päew	nädal.	Soe ja
10 Esmasp.	Kordian		udune ilm.
11 Teisip.	Pankratius		
12 Keßnäd.	Nero		
13 Neljap.	Servatius	6. süüvi	● 2, 28' homm.
14 Reede	Kristjan		
15 Laup.	Sophia		Müristab.

Neli Pühi. — Pühast Waimust. Joann. 14, 23—31

**16 Pühap.	Neli Pühi	nädal.	Pääwa paiste ja tunl.
**17 Esmasp.	Teine Pühi		(2. Kwatember.)
18 Teisip.	Cerif	5. süüvi	● 10, 20' p. l.
19 Keßnäd.	Philipp		Udune.
20 Neljap.	Florian		
21 Reede	Triinu		
22 Laup.	Mili		

Kelmainu Sumala p. — Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

23 Pühap.	Leontine	nädal.	Segane.
24 Esmasp.	Esther		
25 Teisip.	Urbani päew.		
26 Keßnäd.	Eduard	4. süüvi	● 6, 56' p. l.
27 Neljap.	Ludolph		Hea ilm.
28 Reede	Willem		
29 Laup.	Maksimilian		

1. p. p. 3. a. 3. p. — Nikas mees ja Laatsarus. Luuk. 16, 19—31.

30 Pühap.	Wigand	nädal.	Pilwine.
31 Esmasp.	Uide		

1. Mail tõuseb päike: k. 3, 41 m., läh. alla: k. 8, 1 m.
11. — — — — — 3, 24 — — — — — 8, 3 —
21. — — — — — 3, 7 — — — — — 8, 5 —

6.

Rufis kašwab, oras tärkab
 Põllu püäl, mis haritud:
 Rahwas waimu kasu märkab,
 Kui on lapselt õppinud.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Emilia	näd. Selge.
2 Keisnäd.	Emma	5. 8, 20' p. l.
3 Neljap.	Eisu	5. tühj.
4 Reede	Friderika	
5 Laup.	Bonifacius	Wihmasadu.

2. p. p. 3. a. J. p. — Suurest õhtu söömagaast. Kuul. 14, 16—24.

6 Pühap.	Artus	näd. Soe ilm.
7 Esmasp.	Eutretsia	
8 Teisip.	Medardus	
9 Keisnäd.	Bertram	2. Suw. h. f. 3, p. l.
10 Neljap.	Flavius	7, 48' p. l.
11 Reede	Barnabas	Palaw.
12 Laup.	Eiina	

3. p. p. 3. a. J. p. — Ürakadunud lambast. Kuul. 15, 1—10.

13 Pühap.	Tobias	näd. Pilwine.
14 Esmasp.	Tetloff	
15 Teisip.	Wiidu	

16 Keisnäd.	Justina	1. Bahel saab
17 Neljap.	Nikander	wihma.
18 Reede	Homer	
19 Laup.	Kert	7, 55' e. l.

4. p. p. 3. a. J. p. — Olge armulised. Kuul. 6, 36—42.

20 Pühap.	Florian	näd. Wisu tuul.
21 Esmasp.	Rahel	
22 Teisip.	Eiit	Selge.
23 Keisnäd.	Basilius	
**24 Neljap.	Jaani päew	11, 39' õhtu.
25 Reede	Wiiu	
26 Laup.	Jeremias	

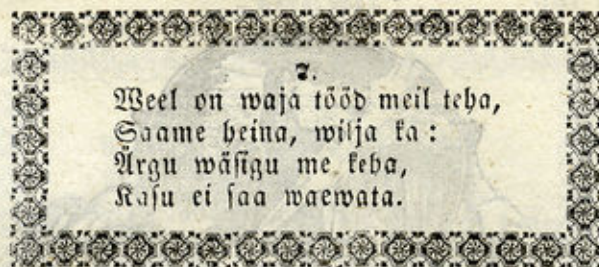
5. p. p. 3. a. J. p. — Rohkest kala-saagist. Kuul. 5, 1—11.

27 Pühap.	7 magaja päew	Müristab.
28 Esmasp.	Josua	
*29 Teisip.	Peetri Paawl. päew	Tähe tuul.
30 Keisnäd.	Paawli mälet. päew	

1. Juuni tõuseb päike: f. 2, 58 m., läh. alla: f. 9, 5 m.

11. — — — 2, 57 — — — 9, 9 —

21. — — — 3, 5 — — — 9, 5 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Neljap.	Theobald	Ilusad
2 Reede	Heina-Maarja p.	
3 Laup.	Kornelius	☉ 8, 48' homm.
6. p. p. 3. a. J. p. — Wariseride õigusest. Mat. 5, 20—26.		
4 Pühap.	Ulrik	
5 Esmasp.	Anselm	ilmad.
6 Teisip.	Norbertus	
7 Keisnäd.	Demetrius	Wihmasadu.
8 Neljap.	Kilian	
9 Reede	Annika	Segane.
10 Laup.	7 wennaste päew	
7 p. p. 3. a. J. p. — 4000 mehe söötmisest. — Mark. 8, 1—9.		
11 Pühap.	Emmeline	☉ 0, 4' p. l.
12 Esmasp.	Hindrik	
13 Teisip.	Mareti päew	Selge.
14 Keisnäd.	Bonavent	
15 Neljap.	Apostl. lahkum.	Soe ja ilus
16 Reede	Hermina	ilm.

17 Laup.	Alexius	Wilwine.
8. p. p. 3. a. J. p. — Wale-prohwetitest. Mat. 7, 15—23.		
18 Pühap.	Rosina	☉ 3, 48' p. l.
19 Esmasp.	Haraldus	
20 Teisip.	Elias	Kange
21 Keisnäd.	Daniel	
**22 Neljap.	Maria Mg. p. Keiserin. nime p.	palaw.
23 Reede	Udelheid	
24 Laup.	Christina	
9 p. p. 3. a. J. p. — ülekohtusest majapidajast. Luuk. 16, 1—9.		
25 Pühap.	Jakobi päew	☉ 6, 0' homm.
26 Esmasp.	Anna	
*27 Teisip.	Martha Troonipärija nime päew.	Tähe tuul.
28 Keisnäd.	Pantalon	
29 Neljap.	Olewi päew	Selged
30 Reede	Rosalie	
31 Laup.	Christfried	ilmad.

1. Juulil tõuseb päike: k. 3, 18 m., läh. alla: k. 8, 55 m.
 11. — — — — — 3, 36 — — — — — 8, 39 —
 21. — — — — — 3, 56 — — — — — 8, 17 —

8
 Võitus käes, et olgem wahwad,
 Suured ellik wäikesed rahwad:
 Ei ta lange rüpesse,
 Tööd on teha hoolaste.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
------------------------------	--------	---------------------------

10. p. p. 3. a. J. p. — Jerusalemma ärarikmised. Luuk. 19, 41—48.

1 Pühap.	Peetri wang. ol.	10, 57' õht.
2 Esmasp.	Hannibal	
3 Teisip.	August	Müristamise wihma.
4 Keisnäd.	Dominicus	
5 Neljap.	Dswald	
*6 Reede	Krist. äraselet. p.	Pilwine.
7 Laup.	Tõnu	

11. p. p. 3. a. J. p. — Wariserist ja tõtnerist. Luuk. 18, 9—14.

8 Pühap.	Gottlieb	Ühetasased
9 Esmasp.	Romanus	
10 Teisip.	Lauritsa p.	2, 42' õhtu.
11 Keisnäd.	Dlga	
12 Neljap.	Klara	sojad ja ilusad
13 Reede	Made	ilmad.
14 Laup.	Gusebius	

12. p. p. 3. a. J. p. — Kurbist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

15 Pühap.	Kukk. Maar. p.	Segane.
16 Esmasp.	Isat	11, 6' õhtu.

17 Teisip.	Henning	
18 Keisnäd.	Helena	Selge
19 Neljap.	Seebald	
20 Reede	Bernhart	ja soe.
21 Laup.	Rut	

13. p. p. 3. a. J. p. — Preester ja Saamaria-mehe. Luuk. 10, 23—37.

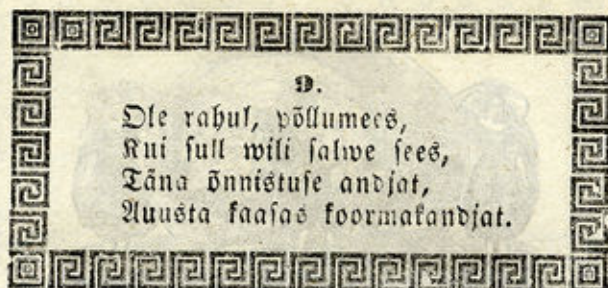
22 Pühap.	Wilibert	Wilu wihm
23 Esmasp.	Safarias	3, 13' õhtu.
24 Teisip.	Pärtli päew	
25 Keisnäd.	Ludwig	ja tuul.
26 Neljap.	Ratalie	
27 Reede	Jephart	Wihmasadu.
28 Laup.	Augustine	

14. p. p. 3. a. J. p. — Kümnest pidalitööbisest. Luuk. 17, 11—19.

*29 Pühap.	Zaani pea mah. p.	Heitlik ilm.
**30 Esmasp.	Aleksander Keisri h.n.p.	
31 Teisip.	Rebekka	2, 46' p. l.

1. Augustil tõuseb päike: l. 4, 20 m. läh. alla: l. 7, 51 m.

11.	—	—	—	4, 42	—	—	—	7, 25	—
21.	—	—	—	5, 4	—	—	—	6, 57	—

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
1 Keßnäd.	Elidius	Tähe tuul.
2 Neljap.	Elisa	
3 Reede	Bertha	Heitlik.
4 Laup.	Meus	

15. p. p. 3. a. J. p. — Mammonast Mat. 6, 24—34.

5 Pühap.	Nathanael	Wähe tuul.
6 Esmasp.	Magnus	
7 Teisip.	Regina	Selge.
*8 Keßnäd.	Maria sündim. p.	
9 Neljap.	Bruno	Süg. h. f. 6 hom.
10 Reede	Albertine	
11 Laup.	Gerard	

16. p. p. 3. a. J. p. — Rainsi-linna surnust. Luuk. 7, 11—17.

12 Pühap.	Cyrus	Päawa paiste.
13 Esmasp.	Amatus	
*14 Teisip.	Risti ülend. p.	(3. Kwatember.)
15 Keßnäd.	Nikodemus	6, 57' hom.

16 Neljap.	Jakobina	Wihmasadu.
17 Reede	Lambertus	
18 Laup.	Lõnts	

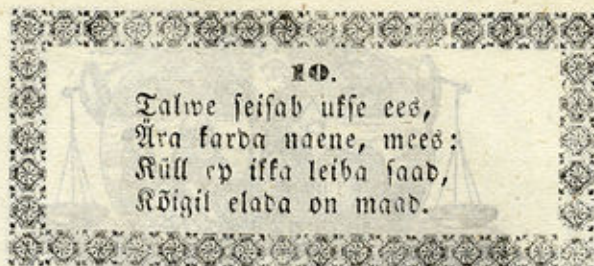
17. p. p. 3. a. J. p. — Wee-tõbiseft. Luuk. 14, 1—11.

19 Pühap.	Lints	Witu tuul.
20 Esmasp.	Jaana	
21 Teisip.	Mattheuse päew	4, 4' hom.
22 Keßnäd.	Moris	
23 Neljap.	Hosea	Wihmasadu.
24 Reede	Joann. saamise p.	
25 Laup.	Kleophas	

18. p. p. 3. a. J. p. — Suuremast käsust. Mat. 22, 34—46.

*26 Pühap.	Joann. õpet. p.	Selge taewas.
27 Esmasp.	Adolf	Wäga heitlik.
28 Teisip.	Wenzeslaus	
*29 Keßnäd.	Mihkli päew	7, 48' hom.
30 Neljap.	Hieronymus	

1. Septembril tõuseb päike: p. 5, 27 m., läh. alla: p. 6, 27 m.
 11. — — — — — 5, 49 — — — — — 5, 58 —
 21. — — — — — 6, 12 — — — — — 5, 28 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutimised.
1 Reede	Maarja k. ja eesp.	Udune.
2 Laup.	Wolrat	

19. p. p. 3. a. J. p. — Alwatud inimesest. Mat. 9, 1—8.

**3 Pühap.	Lõtkuse Püha.	
4 Esmasp.	Prants	Heitlikud
5 Teisip.	Amalie	
6 Keisnäd.	Sirak	ilmad.
7 Neljap.	Maali	
8 Reede	Samuela	☉ 1, 43' homm.
9 Laup.	Jaak	

20. p. p. 3. a. J. p. — Pulma riides. Mat. 22, 1—14.

10 Pühap.	Arvid, Mai	Räntsakas.
11 Esmasp.	Burghard	
12 Teisip.	Walfried	Wihmased
13 Keisnäd.	Angelus	
14 Neljap.	Kai	☉ 4, 21' p. l.
15 Reede	Hedwig	
16 Laup.	Tehkla	ilmad.

21. p. p. 3. a. J. p. — Kuninga-mehe poest. Joann. 4, 47—54.

**17 Pühap.	Lutheruse õige usu ülesõtm. püha.	Wihmasadu.
18 Esmasp.	Luukase pääw	
19 Teisip.	Luutsius	Külmad
20 Keisnäd.	Felixian	
21 Neljap.	Ursal	☉ 8, 45, õhtu.
*22 Reede	Raasani p. Maarja p.	ilmad.
23 Laup.	Severin	

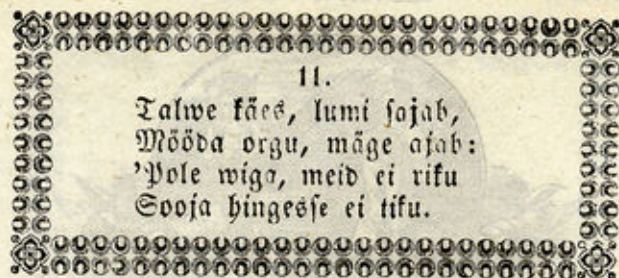
22. p. p. 3. a. J. p. — Kawalast sulasest. Mat. 18, 23—35.

24 Pühap.	Hortensia	
25 Esmasp.	Crispin	Äktilised tuled.
26 Teisip.	Amandus	
27 Keisnäd.	Capitolin	
28 Neljap.	Simon Juudas	Lumesadu.
29 Reede	Engelhard	
30 Laup.	Abalon	☉ 1, 7' homm.

23. p. p. 3. a. J. p. — Kohtu rahast. Mat. 22, 15—22.

31 Pühap.	Wolfgang	
-----------	----------	--

1. Oktobril tõiseb päike: k. 6, 34 m. lõh. alla: k. 4, 59 m.
11. — — — — — 6, 57 — — — — — 4, 33 —
21. — — — — — 7, 21 — — — — — 4, 8 —

11.

Talve kää, lumi sojab,
Mööda orgu, mäge ajab:
'Pole wiga, meid ei rifu
Sooja hingesse ei tifu.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Pühade päew	Selge.
2 Teisip.	Hingede päew	
3 Keisnäd.	Thileman	Lumesadu.
4 Neljap.	Otto	
5 Reede	Lotta	Külmetab.
6 Laup.	Leonhard	☉ 10, 28' e. l.

24. p. p. 3. a. J. P. Päämehe tütar n. weritõb. naine. Mat 9, 18—26

7 Pühap.	Enno	
8 Esmasp.	Alexandra	
9 Teisip.	Theodor	
10 Keisnäd.	Martin Luther	
11 Neljap.	Martin piiskop	Külm tuul.
12 Reede	Joonaš	
13 Laup.	Eugen	☉ 3, 49' homm.

25. p. p. 3. a. J. P. — Jerusalemma ärrakõlmiseft. Matt. 24, 15—25.

**14 Pühap.	Widrik, Ap.	Keiserinna sünd. p.
15 Esmasp.	Leopold	Udune.

16 Teisip.	Ottomar	Lumesadu.
17 Keisnäd.	Hugo	
18 Neljap.	Eära	Räntsakas.
19 Reede	Elisabet	
20 Laup.	Amos	☉ 4, 45' p. l.

26. p. p. 3. a. J. P. — Wiimne lohtupääw. Matt. 25, 31—46.

**21 Pühap.	Surnute püha	Selge ilm.
22 Esmasp.	Kristina	
23 Teisip.	Eleonore	
24 Keisnäd.	Josias	Udune.
25 Neljap.	Katrina pääw.	
26 Reede	Konrad	Räntsakas.
27 Laup.	Paabu	

1. Kristuse tulem. p. — Kristuse sisesõitmisest. Mat. 21, 1—9.

28 Pühap.	Günther	☉ 5, 25' p. l.
29 Esmasp.	Gwart	
30 Teisip.	Andrese päew	Külmetab.

1. Novembril tõuseb päike: E. 7, 47 m., läh. alla: E. 3, 43 m.
11 — — — — 8, 10 — — — 3, 24 —
21., — — — — 8, 29 — — — 3, 12 —

12.

Wäljas külm, ent loas soe,
Sääl tee tööd ja kirja loe:
Siis kui aasta lõpeb ka,
Ei ta lõpe kasuta.

Nädalad ja nädala päevad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
1 Kestnäd.	Abrend	Selge.
2 Neljap.	Kärсна	
3 Reede	Kola	Tuislab ja
4 Laup.	Barba	

2. Kr. tulem. p. — Wiimse pääwa tähtedest. Luul. 21, 25—36.		
5 Pühap.	Sabina	6, 26' õhtu.
*6 Esmasp.	Rigula p.	
7 Teisip.	Antonia	külm.
8 Kestnäd.	Maria saam. p.	
9 Neljap.	Juhkum	} Talu h. festool.
10 Reede	Judit	
11 Laup.	Woldemar	
		Udune.

3. Kristuse tulem. p. — Joannes wangi-tornis. Mat. 11, 2—10.

12 Pühap.	Tiili	5, 28' õhtu.
13 Esmasp.	Lucia	
14 Teisip.	Nikolaus	Lumesadu.
15 Kestnäd.	Johanna	
16 Neljap.	Albina	(4. Kivatember.)

17 Reede	Hinno	Päheh
18 Laup.	Christoph	külmemaks.
4. Kristuse tulem. p. — Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28.		
19 Pühap.	Lot	2, 37' p. l.
20 Esmasp.	Nabram	
21 Teisip.	Tooma päew	Heitlikud ilmad.
22 Kestnäd.	Beata	
23 Neljap.	Zohwer	Pärs külm.
24 Reede	Adam, Gewa	
**25 Laup.	1. Jõulu p.	

pühap. p. Jõulu p. — Simeon ja Hanna. Luk. 2, 23—40.

**26 Pühap.	2. Jõulu p.	Hea ilm.
**27 Esmasp.	Ewang. Joann.	
28 Teisip.	Süüta laste päew	7, 46' e. l.
29 Kestnäd.	Noa	
30 Neljap.	David	Lumesadu.
31 Reede	Sylvester	

1. Deezsembril tõuseb päike: l. 8, 46 m., läh. alla: l. 3, 3 m.
11. — — — — — 8, 53 — — — — — 3, 7 —
31. — — — — — 8, 43 — — — — — 3, 35 —

Kroonupühad,

feoa kiriku seaduse järel Maa-kirikutes tulewad pühitseda,

- 1) Paastu kuu 1. päeval. Keisri Majesteedi ja kõige Bene-riigi Walits. Aleksander Aleksandrowitschi trooni pär. päew.
- 2) Lehekuu 6. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Ni-kolai Aleksandrowitschi sündimise päew.
- 3) Kuuenda kuu 26. päeval. Keisri Majesteedi ja kõige Bene-riigi Walitseseja Aleksandri Aleksandro-witschi sündimise päew.
- 4) Heinasuu 27. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Nikolai Aleksandrowitschi nime päew.
- 5) Lõikuskuu 30. päeval. Meie Kõrge Keisri Aleksandri Aleksandrowitschi nime päew.

Meie suure Bene-Keisri suguwõsa.

Aleksander III. Aleksandrowitsch, kõige Bene riigi Tssewalitseseja, Keiser, ja Põhla Kuningas j. n. e. j. n. e., on sündinud 26. Februaril 1845.

Maria Feodorowna, Keiserinna, Daani kuninga tütar, sünd. 14. Nowembril 1847.

Nende lapsed:

1. Nikolai Aleksandrowitsch, Suurwürst ja Bene riigi auujärje pärija, sünd. 6. Mail 1868.
2. Gregor Aleksandrowitsch, Suurwürst, sündinud 27. Aprillil 1871.
3. Aisenija Aleksandrowna, Suurwürstinna, sündinud 25. Märtsil 1875.
4. Michail Aleksandrowitsch, Suurwürst, sündinud 22. Nowembril 1878.

Keisri Herra wennad ja õde, kes õudsa suure

Keisri Aleksandri II. lapsed:

1. Wladimir Aleksandr., Suurwürst, s. 10. Aprillil 1847. Tema abikaas, hertsogina Maria, Suurbertsoji Mel-tenburg-Schwerini tütar; nende lapsed:
 1) Kirill Wladimirowitsch, Suurw., sünd. 30. Sept. 1876. 2) Boris Wladimirowitsch, sünd. 12. Nov. 1877. 3) Andreas Wladimirowitsch, sünd. Aprillil 1879.

2. Aleksei Aleksandr., Suurwürst, s. 2. Januaril 1850.

3. Maria Aleksandrowna, Suurwürstina, sünd. 5. Okt. 1853. Poulatatud 11. Jan. 1874 Inglismaa prints Alfred, hertsog von Edinburgiga.

4. Sergei Aleksandrowitsch, Suurwürst, s. 29. Apr. 1857.

5. Pawel Aleksandrowitsch, Suurw. s. 21. Sept 1860. Õnna kadund suure Keisri Nikolai I. lapsed:

a) Konstantin Nikolajewitsch, Suurwürst, sündinud 9. Septembril 1827. Tema abikaasa: Aleksandra Josepowna, Suurwürstina, Sassen-Altenburgi Hert. fogi tütar, sündinud 26. Juunil 1830. Nende lapsed:

- 1) Nikolai Konstantinowitsch, Suurwürst, on sün- dinud 2. Februaril 1850. 2) Olga Konstanti- nowna, Suurwürstina, sündinud 22. August- 1851. Poulatatud 27. Oktobril 1867 Kreka-kuningaga 3) Wera Konstantinowna, Suurwürstina, sünd- sel 4. Februaril 1854. 4) Konstantin Konstan- tinowitsch, Suurwürst, sünd. sel 10. Augustil 1858. 5) Dmitri Konstantinowitsch, Suurwürst, sün- dinud 1. Juunil 1860. 6) Wjatscheslaw Konstan- tinowitsch, Suurwürst, sünd. 1. Juulil 1862.

b) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwürst, s. 27. Juul. 1831. Tema abikaasa: Aleksandra Petrowna, Suurwürs- tina, Holstein-Oldenburgi printsi tütar, sünd. 21. Mail 1838.

Nende lapsed: 1) Nikolai Nikolajewitsch, Suur- würst, sünd. 6. Nowembril 1856. 2) Peter Nikola- jewitsch, Suurwürst, sündinud 10. Januaril 1864.

c) Michail Nikolajewitsch, Suurwürst, sünd. 13. Oktob. 1832. Tema abikaasa: Olga Feodorowna, Suur- würstina, õudsa Badeni Suurbertsoji tütar, sünd. 8. Septembril 1839. — Nende lapsed:

- 1) Nikolai Michailowitsch, Suurwürst, sündinud 14. Aprillil 1859. 2) Anastasia Michailowna, Suurwürstina, sündinud 16. Juulil 1860. 3) Michail Michailowitsch, Suurwürst, on sünd. 4. Oktobr. 1861. 4) Georg Michailowitsch, Suurw., s. 11. Aug. 1863. 5) Aleksander Michailowitsch, s. 1. Aprillil 1866. 6) Sergei Michailowitsch, Suurw., s. 25. Sept. 1869. 7) Aleksei Michailowitsch s. 16. Dechr. 1875

(4) Olga Nikolajewna, Suurwürstina, sündinud 30. Augustil 1822. Paulatunud Württembergi-kuninga Karl Friedrich Aleksandriga, sünd. 22. Febr. 1823.
e) Surnud Suurwürstina Maria Nikolajewna ja Hertfog Maksimilian Leuchtembergi lapsed:

1) Maria Maksimilianowna Romanoweska, keiserlik printsess, sünd. 4. Oktoobril 1841. Paulatunud 1863 Badeni printsi Wilhelmit, sündinud 1829. 2) Nikolai Maksimilianowitsch Romanowski, keiserl. prints, sünd. 23. Juulil 1843. 3) Eugenia Maksimilian. Romanoweska, keis. printses, sünd. 20. Märzil 1843. 4) Eugen Maksimilianowitsch Romanow. keis. prints, sünd. 27. Jan. 1847. 5) Georg Maksimilian. Romanowski, keiserl. prints, sünd. 17. Febr. 1852.
Sõda Suurwürsti Michael Pawlowitschi tütar Katarina Michailowna, Suurwürstina, sünd. 16. Aug. 1827; Meklenburg-Strelitsi hertsogi Georgi lesk.

Paada-pidamise päewad Riwi- ja Gestimaal.

Nääri-kuul: 7. Riias, 3 p. Tartus, suur saksa laat 3 näd. Wõrul, lina laat, 3 p. Orgital, 2 p. — 8. ja 9. Walgas, lina laat, 2 p. — 10. Haapsalus, 2 p. — 17. Kelweres, 2 p. — 21. Wolmeris, elaja ja hooste laat, 2 p. — 25. Pernus, lina ja hooste laat, 3 p. Willandis, 3 p. Wolmeris, 6 p. 26. Reblaates, lina laat, 2 p. — 27. Rafweres, 2 p. — Raplas, 3. Reedel pärast Nääri p.
Künnla-kuul: 2. Baltis, 2 p. Walgas ja Willandis saksa laat, 8 p. Wõrul, 1 p. — 4. Tartus, lina laat, 2 p. — 6. Paides, 2 p. Narwas, 4 p. — 8. Walgas, lina laat, 2 p. — Audru mõisas, reedi enne Wastla p. Pihulas, esmaspäew enne Wastla p. — 12. Kuresaares, saksa laat, 10 p. — 15. Willandis, lina laat, 3 p. Wõnnus, lina laat 2 p. Riias, hooste ja fauba laat, 8 p. — 18. Jõhwis, 2 p. — 22. Wõrul, saksa laat, 8 p. — 25. Wolmeris, lina laat, 5 p. — 26. Kwiilo kõrri juures, 2 p. — 27. Lemsalis, lina laat, 2 p.

Paastu-kuul: 10. Wast-Narwas, 3 p. — 10., 11. ja 12. Peeterburgi kuberm. Duduwa kreisis Stragowa luteruse

usu kiriku juures. — 15. ja 16. Koffora mõisas, Kallasteküläs (Krasnagor) 2 p. — Walgutas, nelsa päew enne Suuri neljapäewa. — Keila kiriku juures, esmaspäew pärast 3. pühap. paastus. — Paides esimesel neljapäewal pärast Pihawõtte püha.

Jüri-kuul: Willandis, 8. päawal pärast Suuri neljap. — 10. Wõru linnas lojuete ja fauba laat, 2 p. — 19. Alamustes (Krotusse kõrdis) lojuete ja fauba laat. — 20. Annias, 2 p. — Palmsemõisas (Gestim.) Witna kõrri j., kelnab., neljap. ja reede pärast Pihawõtte. — Rubja linna (Hafewerk Ruja) 20, 21., lojuete ja fauba laat. — 20. ja 21. Uue-Stepä. — 21. ja 22. Walgas, hooste l. — 23. Wolmershof. — 25. Wana-Saffenhowis.

Lehe-kuul: 1. Karilates (Käbridris), lojuete ja hooste laat, 2 p. — 9. Rigula laat, Wõdus, Rāpina kibellonnas — Loodi mõisas, päew pärast Täewaminemise p.

Jaani-kuul: 11. Wõnnus, 7 p. — 10. Mustwee alewis (Tshornas), 3 p. — 16. Rafweres, 2 p. — 20. Riias, 3 näd. Wõrul, 1 p. Tallinnas, saksa laat, 2 näd. Palmis mõisas (Gestim.), 3 p. — 22. Willandis, 1 p. — 26. Tarwastu mõisas 1 p. — 25. Walgas. 27. Tallinnas, willa laat, 8 p. — 29. Tartus ja Loodi mõis., 2 p.
Heina-kuul: 2. Pernus ja Karsti m., tarja laat, 2 p. — 20. Riias, willa laat, 3 p. Pernus, saksa laat, 3 näd. — 26. Wolmeris.

Põikuse-kuul: 1. Kuresaares, Jamma kibell., Sere mõisas 3 p. — 10. Walgas. Lemsis. — 15. Helmes, 2 p. — 24. Kõsse- ja Kosi mõisas. — 24. Uuemõis. (Willandim.). Kilingi mõisas. — 28. Wõru linnas. — 30. Kantso mõisas.

Mihkli-kuul: 1. Torki mõisas, Jaama kibell., Kuresaare. 3 p. — 2. Abja ja Tammi mõisas, 2 p. — 4. Rāpina 2 p. — 5. Sindis, 2 p. — 6. Taaferebas. — 8. Põlwa ja Rõuge kiriku juures. Tartus, 3 p. — 9. Adeli, Kasti, Purniku mõisas. — 10. Paskulas. Oidre mõisas. Paides, 2 p. Wanas Salatsis ja Suures mõisas (Mubum.). — 10. Sargaweres, 2 p. — 13. Perawere m. Uuemõisas (Wanna-Harjum.), hakkab kolmandamal teisel. Mihkli. — 13. Antemõisas 2 p. —

Rats kuulsat Soome meest.

Uuemal ajal hakkab sõprus ja läbikäimine Geshlaste ja Soomlaste wahel ifka enam ja enam figinema. Soome mehed õpiwad juba ammugi meie Gesti keelt tundma, ja ka meie maal hakkab mõnigi mees Soome keelt õppima ja Soome kirjandust tähele panema. Selle läbi saab jälle meie kirjawara uut sisu. Geshlaste kuuesaja-aastase orja põlwe läbi ei wõinud Soome ja Gesti rahwas palju teine teisega läbi käia ja sattus üks teisest waimu poolest eemalle. Aga sugu ei jäta sugu ega weind weinda. Soome rahwas on meile Geshlastele kõige ligemalt sugulased. Ega see siis ka ime ei ole, kui meie nüüd uuemal ajal jälle teine teisele ligineme.

Soomlased on waimuharimises juba suurema tüki tööd ära teinud kui meie. Ega meiegi nendest järele ei oleks jäenud, kui meie ka nii wabad oleksime olnud kui nemad. Mis Sakslased meie maal, seda on Rootslased Soome maal; aga Soomlased ei ole ialgi Rootslaste pärisorjad olnud, nagu meie Sakslaste omad olime, ehk palju enam meie esivanemad, see on suur wähe meie ja Soomlaste wahel. Soomlaste seas on mehi, kelle nimed terwe maailma ees kuulsaks on saanud nii hästi teaduse kui kunsti poolest. Meil on niisuguseid wäga wähe. Roh, olgu sest küll. Mina tahtsin täna kahest Soome mehest kõneleda, kelle nimed dieti kuulsaks on saanud. Esimene on luuletaja Lönnrot ja teine keeletundja Ahlquist.

14. Haapsalus, 2 p. — 15. Kuresaare ja Põltsamaa, 2 p. Koorte ja Salatsi mõis. — 15., 16. ja 17. Peeterburgi kubermangus Duduwa kreisis Stragowa luteruse usu kiriku juures. — 16. Kirepi m., 2 p. — 18. Audru mõis. — 20. Wändras, 2 p. Narwas, 3 p. — 21. Sänna. Wolmaris. Valdisis, 2 p. — Valmsi m., Witna kõrtsi j., üks nädal enne Mikhli p. 3 p. — 24. Wiljandis, Wõrus ja Pihulaa, 2 p. — 25. Pärneme m., 2 p. — 26. Pernus ja Kuresaare, 2 p. Tallinnas, 3 p. — 29. Tartus, 3 p. Walgas. Rawanürme laat, Wastfellina kihelkonnas, 2 p. Raskweres. Keblaste mõisas. Mikhle ja Keila kiriku juures, 3 p. — Jõeletmes, nädal pärast Mikhli p. — Itaplas, 1. reedel pärast Mikhli p.
- Wiina-kuul:** 1. Kuresaare, Gaiaste ja Kaarma Suures mõis., 3 p. — 2. Wastse mõis., 2 p. — 4. Kolores, 2 p. Pühajärwe m. Nuustaku laat. Jõhwis, 3 p. — 5. Awinürme m., Pohusu külas, kauba, lojuete ja hooete laat, 2 p. Wõõbus. — 6. Lutsnifis. Tarwastus, 2 p. — 7. Wõrul, lina laat, 3 p. — 9. Lemsis ja Tali wabrikus. — 10. Kõo ja Mooselaste mõisas, 2 p. Kaskinürme m., elaja ja lina laat, 2 p. 11. Vaatre mõis. 15. Luutiwere ja Weeki mõisas, 2 p. — Oriku mõisa kõrtsi juures, 2 p. — 16. Wõnnus, 2 p. — 18. Mõnieste ja Sindi mõisas. — 19. Kuliina mõis. — 20. Wändras, 2 p. — 22. Nissi mõisas. — 28. Wolmaris, 2 p. — 28. Jõgewa mõisas (Vaišholm), 2 p.
- Talwe-kuul:** 1. Tartus, lina laat, 2 p. — 10. Mustwee külas, 3 p. Wõrus, 2 p. — 10. Paides, lina laat, 2 p. — 15. Wigalas, (Vänem.) lina laat, 2 p. Woltweldi mõisas. — 20. Walgas, lina laat, 2 p. — 25. Wiljandis ja Wolmeris, lina laat, 2 p.
- Jõulu-kuul:** 1. Wast-Narwas, 3 p. Alagkivi mõisas Vabekõrtsi juures. — 5. Põraweres, lina laat. — 6. Wõõbus. — 10. Wõnnus, lina laat, 2 p. Niias jõulu l. kunni 10. Nääri kuul. — 12. Merjamos. — Pernus, 3. Kristuse tule. p., esmasp. ja teisipäew enne jõulu. — 16. Paides, lina laat, 2 p. — 27. Walgas saksa laat, 10 päewa.

Dr. Elias Lõnnrot on sündinud 9. Aprillil uue kalendri järele, aastal 1802 Sammatis Uus-
maa kreisis Soome maal. Hoolas õppija tegi ta
pea alamad koolid läbi ja läks universiteedi päale,
kus ta tohtriks õppis. Aastal 1833 sai ta kreis-
arstiks Kajaani linnas. Juba enne ja ka nüüd
leidis ta oma ameti kõrvas aega rahwa wanu lau-
lusid ja regewärsisid korjata. Seda tegi ta suure
osawuse ja armastusega. Ta reisis ka selle tarwis nii
hästi Soomes eneses kui ka meie maal ja Lapi maal,
soelus ja havis, wõrdles ja fordles, kuni ta aastal
1829—31 wanade laulude kogu wälja andis, mille
nime ta „Kantele“ see on „kannel“ pani. Neil
reisidel oli ta ka korjates ja kogudes Soome suure
rahwa-epose wõi ennemuistse laululoo üles kirjutat-
nud, mille nimi on „Kalewala,“ see on Eesti keeli
„Kalewite kodu,“ sest ka Soome aga ka meie keeli
sõnade taga tähendab kohtu. Kalewala Soomlastel
on just sedasama, mis meil Eesti lastel Kalewi-preg.
Ja imelik! Ka meie Kalewi-pöeg on ühe tohtri
kõlku korjatud ja üles kirjutatud, sest Dr. Kreutz-
wald oli niisama kreisarst Wõru linnas, nagu Dr.
Lõnnrot Kajaanis. Nõnda on siis Lõnnrot Soom-
laste Kreutswald. Aga Lõnnrotil oli õnn wabama
rahwa seas elada kui Kreutswaldil, ja selle pärast
on Lõnnrot veel palju teisi suuri teaduslisi töid
Soome keeles teinud. Ka sai tema pärast kuulsa
Soome keele uurija M. Castréni surma aastal
1853 Helsingi universiteedis Soome keele professo-
riks. Seda ametit pidas tema kuni aastani 1862,
mis lahkus ta sellest ja elab sest saadik iseräni

raamatute kirjutamisele. Tema töödest on iseäraliselt
weel nimetada Soome rahwa wanad sõnad ja mõis-
tatused, mis 1842—1844 wälja tulwad, siis wee-
tema suur Soome-Rootsi sõnaraamat, mis üksi 70
marka (umbes 27 rubla) maksab. Päale selle oli
ta weel mitme Soome keele aja lehe redaktor wõi
toimetaja. Ka on tema Soome kirjanduse seltsi
(Suomalaisen Kirjallisuuden Seura) asutaja, mis
juba aastal 1831 sündis ja nüüd oma 50 aastase
jubileumi ära on pühitsenud. Sest on selgeste
näha, et Lõnnrot üks kõige suurematest kirjameestest
maa pääl on, aga kõige kuulsam on tema kirjades
muidugi Kalewala. See on tema nime läbi maa-
 ilma kannud. Selle sees on iseäranis Soome
rahwalaulud Wäinämöine, Ilmarine ja Lemminkäi-
sainest üheks ilusaks kooks punutud nii kui ka mitmest
muust wana aja jumalast. Neid kolme tunneb ka
meie rahwas küll Wanemuine, Ilmarine ja Lämme-
küine nime all. Kalewala pandi mitmesse teise
keelde ümber. Nimelt tulkis teda Castrén 1841
Rootsi keelde, Léouzon le Duc 1845 Prantsuse
keelde ja Schiefner 1852 Saksa keelde. Eesti
keelde ei ole teda weel ümber pandud, aga loo-
dame, et see tulewikus sünnib. Seni kaua pea-
wad need, kes teda lugeda tahawad, Soome keelt
õppima, mis ju ka mitte wäga raske ei ole. Nõnda
on siis Lõnnrot meie Soome wendade kirjawara
kangelane ja selle suurem edendaja. Soomlased
omustawad teda, nagu meie rahwas Kreutswaldigi.
Aga ime see ka ei ole, sest mees on seda aini täieste
ära teeninud.

Teine Soome kuulus mees, kellest täna räägime, on Dr. August Ahlqvist sündinud uue kalendri järel 7. Augustil 1826 Kuopio linnas, Savo maakonnas Soome maal. Tema studeeris Helsingis keeleteadust ja heitis pärast koguni Soome sugu keelte uurijaks. Selle uurimisele ajas teda iseäranis armastus Soome maa ja keele vastu, mis tema isamaa ja emakeel on. Lõnnrot ja tema on siis ka kaks tugewamatest Soome kirjakeele parandajatest ja puhastajatest olnud. Ka oli tema suur ettevõtte ja tahtmine Soome maal Soome keelt riigi keeleks tõsta. Siia maani oli ikka Rootsi keel ülem olnud, aga nüüd pidi see teistigi minema. Selles nõuus asutas ta ajakirja „Suometare“ mis veel praegu kõige rohkem loetud ajaleht Soomes on. Aastal 1855 andis tema Woti keele grammatiku välja. Woti keelt oli ta ühel reisil Wotlaste, ehk, kuida Soomlased neid nimetawad, Wadjalaste käest õppinud, kes Soome sugu rahwas on ja Peeterburi gubermangus elawad, aga juba mõne ainukese tuhanda peale on kokku sulanud. Ka Gesti keelt mõistab Ahlqvist väga hästi ja on ka meie maal käinud aastal 1852. Aastal 1853 kunni 1858 tegi ta suure reisi Põhja-Wene maale ja Siberisse. Selle reisi kirjutas ta Soome keeles üles, ja selle raamatu pealkiri on Soome keeli nii: „Muistelmia matkoilta Wenäjällä“ vuosina 1853—1858, Helsingissä 1860. Sest reisist andis ta ka veel Mosksha, Mordwini grammatiku välja 1861. Aastal 1862 sai Ahlqvist Lõnnroti asemelle Soome keele professoriks Helsingi suurel koolil. Ses ametis on

ta veel praegu. Ses ametis on tema ka Soome keele ja kirjawara edendamiseks ütle mata suurt tööd teinud, ja tema nimi on Soome kirjapõllul ülitähtsaks. Ka on ta nimel Ofsanen Soome rahwa luuletaja. Palju salmikuid on ta teinud mis sündsate wiisidega täieste Soome rahwa lauludeks on saanud. Tema töödest on veel nimetada Rootsi keeles 1871 ja Saksa keelde ümber pandud 1875 Helsingis trükitud raamat: „Ohtu Soome keelte hariduse sõnad (Die Kulturwörter der westfinnischen Sprachen) ja pääle selle väga ilusaste kirjutatud Soome keeli raamat nimega: „Suome Kielen Rakennus“ see on „Soome keele chitus.“ Selles seletab Ahlqvist väga osawaste ära, kuida wiisi Soome keelt on sündinud ja mis sugustest oludest ta on kokku pandud. Ahlqvist on ka veel palju muid kirjasi kirjutanud, mida aga ma siin enam ei jõua nimetada.

Nõnda on siis lugeja siin lühidal wiisil kahte tähtsat Soome rahwa meest tundma õppinud, kes mõlemad veel praegu elawad. Nemat on küll seda ära teeninud, et ka meie rahwas nende nimesid tunneb ja neid auustab. Aga Soome rahwal ei ole mitte üksi need kaks meest, waid palju enam mehi, kes juba aamugi üle Soome maa radade on kuuljaks saanud. Ma nimetan nendest aga mõned ainsad: Suur keeletundja M. Castrén, kes juba aastal 1853 suri, siis politika mees ja senator J. Snellmann, kes alles nüüd hilja suri (Suuli kuu algul 1881). Veel praegu elus on: Professor G. Forsmann ehk kuida ta ennast päris Soome nimega nimetab Brjö Koskinen, kuulus ja armasta-

tud Soome ajaloo uurija; pääle selle luuletaja J. Topelius, kes palju juttusid ja salmikuid on kirjutanud; siis on veel noorematest nimetada lektor J. Krohn, tubli Soome ja Eesti keele tundja ja Soome luuletaja; professor Donner, tubli Soome sugu keelte uurija; professor Aspelin, hoolas Soome wanade asjade ja muistse aja uurija; lektor B. Godenhjelm, Soome koolide eest muretsija ja Saksa-Soome sõnaraamatu kirjutaja ja veel mitmedgi muud. Meist ja veel teistest, keda ma veel siin ei ole nimetanud, nagu mõne aasta eest surnud luuletaja Runeberg ja veel praegu elaw koolide eest hoolikandja Gynäus ja muud, tahaksin ma edaspidi mõne sõna jutustada, et Soome maa tähtsamad mehed ka meie rahwalle enam tuttavaks saaksivad. Meie Kalewipoja laulus on nagu meile kohuseks tehtud Soome silda ehitada. See on ka üks tükk Soome silda, kui meie neid mehi Soomes tundma saame, kes rahwa edenemise ees otsas käiwad. Peakime meie pea Soomlaste järele jõudma, nõnda et ka meil mõni mees oleks, kelle pääle rahwas wõiks uhke olla! Meil on teaduse mehi waja, kes iseäranis meie elu ja olu, keelt ja kirjawara edasi wiiksid. Loodame, et tulewist meile niisuguseid mehi toob, kes meie oma kannust on wälja kaswanud ja meie rahwa auuks püüawad elada ja kasu saata.

R. A. S.

P ü h a j ä r w.

Waadaku lugija ses pildis natuke Püha järwe, mis meie oma maal Otepää kihelkonnas leida on. Pilt ei ole just küll mitte õige selge, aga näha wõib ometi. Järwe

ümberkaudne koht on üpris ilus, üks kõige ilusamalest kohast meie maal. Järwe sees on kaks väikest saart, mis jalgte läbi teine teisega ühes seisawad ja mida ka ees seiswal pildil näha. Nende kabe saare nimi on „Sõsar-saared“ see on ões-saared. Järw ise ei ole suur, piguti ehk üle nelja wersta, laiuti poolteist wersta ehk natuke enam. Taga pool pahemat kätt on jalutajatele tutaw Hobuse-mägi näha. Mõlemal pool järwe on ilus mets, ja iseäranis pohemalt poolt metsast käiwad ilusaste tehtud jalgteed läbi, kus jalutama wõib minna. Kõha iluduse pärast lähewad sagedaste Tartust linna inimesed hulga kaua sinna lustisõitu tegema. Mitmed elawad ka terve suwe läbi siin. Nimest sõidab Tartust tihti studentisid sinna koha ilus rõõmu pidama. — Kui sina, lugeja, kord juhtub Otepäässe sõitma, ega sa siis ka Püha järwe tähele panemata ei jäta.

Kas eksiteel wõi mitte.

Jutt rahwa elust.

Kirjutanud Dr. R. A. Hermann.

(Mis min. aast. pool. jül.)

Juba kaugele nägiwad Mardi wanemad ära, et Mart Anuga ühes wankril istus. „Mis tähendab see?“ küsivad nad teine teiselt. Isa ütles siis:

"Seda ma tean küll, et Mart kosta läks, aga sest ei saa ma aru, kuida pruut wõis sellesama korraga ligi tulla, päälegi töö ajal. Ma ei ole see mitte kumbe, et pruut juba enne laulatamist peigmehe juure elama tuleb."

"Ja jah," ütles ema oma poolt, "mina murren ka pööd ega saa aru, mis see asi peaks tähendama."

"Meie oleme mõlemad lollid," lisas isa juure, "see on ju kergeste aru saada, miks Anu siia tuleb. See sünnib ju üksi selle pärast, et tahab oma tulewast elukohta näha. Ega see siis ime ei ole, kui ta seda teeb!"

"Jah muidugi," hüüdis ema rõõmsalt. Senitaua oli wanger koguni õue alla jõudnud ja jõudis nüüd wärawast sisse.

"Tere ka, Salgu rahwas!" hüüdis Anu. "Soowin õhne uuel kohal."

"Tere Jumal eme!" hüüdsiwad Marti isa ja ema. Olge terve õhne soowimast!"

"Loodame," ütles isa lahkest, "et Anu oma poolt meile ka palju õhne uuel kohal toob. Loodame ka, et asjad kiik hästi on läinud, sest et ta meid uuel kohal vaatama tuleb."

Anu ja Mart oliwad wankrist maha tulnud, ja Mart hakkas hobust rakkast lahti wõtma. Marti isa kutsus Anu esiteks aeda puude alla istuma ja ema läks õhtuoodet tooma.

"Noh, mis nüüd arwate Salgu talust, meie uuest kohast?" küsis isa Anu käest. "Käigite ju põldusid mööda sõites."

"Olge terve küsimast," kostis Anu, "näitab üsna kena koht olewat, nii palju kui mina aru saan. Siin on ka teil üsna kena aed, kus mesipuid wõite sugutada."

"Wõite sugutada, ütlete Teie?" wõttis Marti isa sõnast kiini. "Miks nii? Nüüd peate ju ütlema "wõime sugutada," sest Teie olete ju nüüd meie omadest üks, mis ma loodan. Eks ole tõsi?"

Anu nägu lõi tulipunaseks ja kurnaks, aga isa ei pannud seda tähele, waid pööras silmad Martile ja emale wasta, kes ka aeda astusiwad, ja ütles:

"Tulge teie mõlemad ja istuge ka siia pingi pööle meie kõrwa."

Mart ja ema istusiwad pingi pööle.

"Eoo, Mart, nüüd jutusta meile, kuida sinu käsi Põllu- otja peremehe juures käis ja mis ja jään kuulsi," ütles isa.

Mart jäi kurnalt wait ja ka Anu lõi silmad maha.

"Noh, armsad lapsed, mis see siis tähendab? Mõle- mad jäete wait!" ütles isa ehmatades, ja ka ema nähti kahwatuks jääwat. "Jumala pärast, jutusta ometi Mart, mis on sündinud; hääd asja sull wist küll pole jutustada, seda ma, näen juba."

"Jah, nõnda ta waraku küll on," ütles nüüd Mart kurnalt. "Ega seda wõi salata. Ma räägin asja otsekohe ära. Ma läksin sinna ja palusin Põlluotja peremest, et ta Anu mulle naeseks lubaks." Nüüd rääkis Mart asja ära ja kuida se kõik oli sündinud ja lõpetas järgmiste sõnadega: "Ja kui Anu mind ei tahtnud maha jätta, ajas ta isa teda mojust wälja. Mina kutsusin teda oma kassa, et ta esiteks siia jääb senitaua, kui asjad selgiwad."

"Mäh, heldene Jumal!" hüüdis nüüd ema täis ehma- tust, "see on ju hirmus lugu! Mis sest sell wiisil peab saama! Ja jah, Mart, eks ma juba enne ütelnud, et see asi wist korda ei lähe! Ütle sin ka, et sinule hakkajalle ja wäeselle poisile ometi rikkast peretütart ei anta."

"Jah, paha asi on see küll," ütles isa, kes küll eb- matonud oli, aga juba jälle toibus. "Esimene asi on nüüd nõuu vidada, kuida ses asjas teha. Arwan, et kõige parem on, kui esite ära ootame, mis sünnib ja mis Jumal saadab. Ega Anu isa, nii palju kui mina teda tunnen, seda asja nõnda ei jäta. Anu, mu hääd laps, järele siis siia. Jumal andku Teile jõudu kauda, mis Teie olete armastusest minu poja wastu kannatada wõtnud!"

Kuuldi nüüd mõndagi weel selle asja üle. Selle aja sees oli õhtu kätte jõudnud. Pea mindi magama, et hommik jälle tööle minna, kus juures ka Anu tahtis ühes aidata.

Waatame nüüd, kuida lugu Põlluotjal läks Anu isaga.

Tema istus weel tüki aego pärast Anu ja Mardi ära-
sõitmist kähkpõksatil tagakambriis laua ääres. Wiimaks
tõusis ta üles, läks ette tuppa ja igale poole. Ja mis
ta otsis? — Anud otsis ta. Ta rääkis nagu iseeneselle
ümber järgmisel wiisil:

„Kas ta tõeste majast ära läks? Ja jah, ma ütlesin
küll, et ta seda pidi tegema, aga ega ma seda ei arwanud,
et ta tõeste seda tegi ja nii ruttu! Oh tübia, et mina ka
nii äkilise olin! Mis nüüd teha! Nüüd on bää nõuu kallis!
Aga salaja pean seda hoidma, muidu kui teised seda kuulda
saavad, siis on ju silmapilk terwe libellond kisa täis, et
mina, kiriku mõõlmõlder, olen oma tütre majast wälja
ajanud. Ja jah, see oli bää, et keegi kodu ei olnud.
Täna on aeg hiljaks jäänud midagi ette wõtta, aga homme
peab rohkem selgust sisse asjasse tegema. Aga see täidab
mu südant, et Anu just Mardi juure on läinud. Wõi ei
läinud ta siina? Ei, ei, ju ta siina ikka wist läks. Roh,
sää on ju isa ja ema majas, ega seda keegi imeks ei pane,
kui ta siina läks.“

Nii kõneles Anu isa iseenesega ja püüdis nii rahulist
nagu teha, kui wähe wõimalik.

Kartuhwi-panejad talivad peagi wäljalt kodu, sest töö
oli walmis saanud. Ei nad saanud palju aru ühtigi sest,
mis kodu oli sündinud. Aga Tiinust tüdruk ei wõinud end
ometi pidada, waid küsis peremehelt:

„Kuulge peremees, kust see siis tuli, et Anu täna
ühes meie endise sauna-Mardiga Salgu talusse sõitis?“

„Roh, mis sest!“ wastas peremees rahulisel näol.
„Ta sõitis ühes. Neil on ju nüüd uus koht. Eks seda
wõi ka waadata.“

Sellea oli asi mõõdas, ja peremees läks teise tuppa.

Teisel päeval keshommiku ajal pani peremees hobuse
wanfri ette ja sõitis kiriku juure, kus ta kiriku-õpetajaga
tahtis selle asja üle kõnelda.

Kiriku-õpetaja oli wana mees ja sündinud Saks-
sugust. Muidu oli ta õiglase mees, aga meie rahwa
püüdmistest ei tahtnud ta sugugi kuulda.

Põlluotsa peremees astus õpetaja juure sisse ja tere-
tas alandlikult.

„Ärge pange pahaks, auulik õpetaja,“ ütles ta, „et ma
Teid tulen ühe asjaga koormama, mis mu südant rõhub!“

„Mägi aga asi ära!“ ütles õpetaja.

Põlluotsa peremees jutustas nüüd Anu ja Mardi loo
otsast otsani ära, ja õpetaja kuulas tähele pannes päält.
Kui jutt otsas oli, ütles õpetaja:

„Ja jah, see on sant lugu küll. Mina olen juba
sulle mitu korda ütelnud, et niisugused uue aja inimesed
palju pahaadust teewad. Nüüd oled, armas Suhan, seda
ise ka näinud.“

„Jah, auulik õpetaja, see on õige, mis Teie ütlete,“
ütles Põlluotsa peremees.

„Kõndke esite Jumala riiti, muid peab siis Teile
muidugi antama,“ lisas õpetaja juure, „nõnda ütleb püha
firi, aga seda ei pane nüüdsed noored inimesed enam tähele.
Remad ajawad ilmalikka asju taga. Neil on nüüd Jumala
sõna asemel hoopis teised asjad suus. Remad ajawad
nüüd üksi „Gesti keelest ja Gesti meelest,“ „Gesti rahwu-
sest“ ja Jumal teab, mis muudest imelistest asjadest juttu.“

„Jah, auulik õpetaja! Teil on õigus,“ finnitask Põllu-
otsa peremees.

„Nad ei wõta jutlust ja Jumala sõna enam lapseliku
meelega wasta ega ei kuula enam wagaselt oma wanemate
ja juhatajate sõna. Jumal on meid Sakslasi maa rahwa
õpetajateks ja katekiseerijateks kutsunud, ja igaüks peab ometi
end ülemate alla heitma. Aga niisugused mehed, nagu
sinu endine sauna-Mart, ei taha seda enam teha, waid
arwawad endid ise targad küllalt olewat ja amatelewad teisi
weel oma efsiteele.“

„Jah, auulik õpetaja herra, Teil on õigus küll.“
ütles Põlluotsa peremees jälle wähele. „Aga mis nüüd
õpetaja herra arwab, et ma pean tegema?“

„Wasta, armas Suhan,“ ütles õpetaja, „sa oled ise
ka Jumala wastu pattu teinud, et sa liig wihaseks said ja
oma tütrele kätse andsid majast wälja minna. Sa pead

oma lapse jälle majasse tagasi kutsuma ja tema üle walmama, et ta mitte eksiteele ei sattu, nõnda kui see õige isa kohus on."

"Jah, Teil on õigus, ainus õpetaja," hüüdis Põlluotsa Juhhan uueste. "Seda ma tahan teha. Ma olin juba ifegi enese päale pabane, et ma nii äkiline olin."

Kui veel mõndagi oli räägitud, jättis Põlluotsa Juhhan õpetajaga Zumalaga ja sõitis kiriku juurest ära.

Õdites pidas ta iseeneses nõuu, mis kõige parem oleks teha, kas ise Anu järele minna või mõnda teist saata. Wiimaks mõttis ta ometi nõuaks ise tütre järele sõita, kui see ka natuke raske asi oli niisuguse pabanduse järele. Ta hakkas siis otseskohe juba kiriku juurest Salgu talu poole sõitma, mis, nagu teame, teises lübeikonnas oli. Tall oli ilus hobune ees, ta oma kawatatud täht, wäga tulise olemisega elajas, seda üsna jõunga pidi kiinni pidama. Ümber pool wersta Salgu talust eemal tuli ühest perest suure haukumiseega suur koer wälja. Hobune ehmatas selle üle ja pistis kui tuul jooksuma, koer haukudes ühes. Õnnetusels olivad wäljad hobuse pääs wähe wigased, mis läbi see sündis, et juurand suust wälja lullus ja Põlluotsa peremees enam hobust ei jõudnud kiinni pidada. Veel suuremaks õnnetuseks oli see, et teine ohjaparu katti läks; selle läbi ei saanud peremees enam sugugi hobust juhtida, kes kui hullus tujus tuule kiirusel edasi ajas ja lõhkuma hakkas. Tee kõrwa ei olnud ka võimalik tõmmata, sest sügawad kraawid olivad mõlemal pool maanteed, mis otse Salgu talust mööda wiis. Pääst maha tulla ei olnud ka võimalik, sest sell wiisil oleks mõinud wankri rataste alla jääda ja lund fondid puruks murda. Salgu talust mööda sõita natule maad wiis tee õige äkilisest mäest alla, kus teel kaunis äkiline käänd oli pahemalle poole. Kui lõhkuja hobune siina maale oleks saanud, siis ei mõinud see teistki olla, et wanger oleks ümber läinud. Paremal pool teed seefamas käänukohas läks maantee äär veel enam alla poole ja paar silda all pool oli tugew fiwiaed. Kui nüüd inimene suure hooga wankrest wälja lullus, siis oleks ta niisama

suure hooga mööda kallast alla poole wasta fiwiaeda wirisenud. Kui see seda wiisi oleks sündinud, siis ei oleks ka elust palju juttu olnud. Nõnda oli siis Põlluotsa peremees otse surma suus, sest hobune leändas kui nool Salgu talu poole.

Juba kangelst olivad Salgu rahwas koera haukumist kuulnud. Ka kuulsiwad nad, et kange sõitmine ja hobuse kappjade plagin ligemalle tulli. Warsti jooksiwad nad wärawa juure maantee ääre waatama, mis see oleks.

Korraga siljatas Anu ja hüüdis: "Jssand Zumal, see on ju meie täht, kes lõhkuma läinud, ja isa istub pääl! See on ju hirmus! Ta võib ju oma fondid purustada ja elu kaotada!"

Sell ajal tuli hobune peruste lõhkudes itka ligemalle. Hää nõuu oli kallis! Aga Mart ei mõelnud sugugi järele. Silmapilgul jooksis ta due wärawast wälja maantee ääre ja ootas senikaua, kui hobune mööda tormas. Nagu wälk haaras ta wäljastest kinni ja jäi nagu taltas rippuma ega lastnud mitte lasti. Perusse tujusse jõudnud elajas püüdis küll veel edasi tormata, aga tugew noor mees pidas teda nagu randtangidega suu kõrwa kinni. Aga ilma õnnetuseta ei jäänud Mart ka mitte, sest hobune astus oma terawate randadega kiinihoidja jala pääle, nii et mitu sügawat haawa jala sisse tuliwad ja weri sorinal saapassee woolas, siisgi ei lastnud ta wäljastest lasti. Kui nad parajaste selle koha peale saiwad, kust tee järsku hakkas alla minema, siis oli hobune juba täieste seismas. Nüüd alles nägi Põlluotsa peremees, misuguses hädas ta oli olnud. Ta hüppas wankrist ja tänas Marti tema wahwa teo eest, pööras siis hobuse ümber ja wiis ta Salgu talu due. Suure waewa ja waluga ronis Mart ka kodu. Due pääl lastis ta saapa ära tõmmata. Hobuse labi oli wäga rängaste jala pääle astunud ja mõlemad rana haagid läbi saapa naha jala sisse sügawasse läinud. Talg jooksis kaugeste werd. Kui ka just wäga kardetawaid haawa ei olnud, siisgi oli ette näha, et Mart laks eht kolm nädalit mitte tööle ei mõinud minna.

Selle suure ehmatusega, mis selle wahetuhtumise läbi oli tulnud, oli pärisast koguni ära unustatud. Põlluotsa peremees oli üsna kimbatuses, ja tal oli häbi, et ta Mardi waeta nii paha oli olnud, kes praegu nii wahwa teo tema eest oli ära teinud ja weel suure jolahaawa ka saanud. Ta tänas Marti weel üheskord, ja lõik wiha oli see kord lõppnud. Kes oleks ka sel puhul weel mõinud paha pääle mõelda?

Kui esimene ehmatuse mõõdas, ja Mardi jalg kuitade linaste hilpudega kinni oli mässitud, siis alles mõtles Põlluotsa peremees selle pääle, et ta tütre järele oli tulnud.

„Anu,“ ütles ta, „ma tulin sinu järele sind kodu wiima. Eks ole tõsi, ja tuled jälle ühes minuga kodu poole. Mina olin eila natuke äkiline, et ma sind ära ajasin, aga ma loodan, et sa selle pärast mu üle pahaseks ei jõe.“

„Ei talgi isa,“ wastas Anu, „ei talgi wõi ma pahaseks jääda. Mu süda oli üksi selle pärast walu täis, et ma sell kōmbel pidin kodust ära tulema, aga wiha ma mitte südames ei kannu. Kui mind jälle kodu tahad, siis tulen südamest hää meelega.“

„Ja teie, Salgu talu rahwas,“ pööras nüüd Anu isa teiste poole, „teie ärge pange pahaks, et niisugune asi on juhtunud ja et minu tütar siia pidi tulema. Nüüd olen ma Mardiile pääle selle ka weel tänu mõlgu, sest ta on praegu mind nii hästi kui surma suust päästnud. Ma tahan seda tänulikult meeles pidada.“

„Ei Teie ole tänu minule sugugi mõlgu, Põlluotsa peremees,“ ütles Mart ja suundis end rahuliseks, ehk küll jalg väga kaigeste walutas. „Mina olen teinud, mis mu kohus on ja muud ei midagi. Kui mina eila ei oleks Teid tulnud waewama, siis ei oleks Teile täna seda äpardust juhtunud.“

„Ei see nõnda ole, armas Mart, ütles Põlluotsa peremees, kui mina nii äkiline ei oleks olnud, ega siis minu tütar ka seia ei oleks tulnud. See on ikka mu oma süü. Noh, kes teab, mis tarwis Jumal on lastnud seda nii tulla. Wõib olla, ehk pärast saame weel väga hästi

üks teisega läbi. Aga Anu on juba oma asjad wankrisse wiinud, nüüd peame minema hakkama. Jäege siis nüüd see kord Sumalaga!“

„Sumalaga!“ hüüdsiwad lõik kolm Salgu talulisi.

Anu ja Mart wahetasiwad weel teine teisega pilgud. Armastajatel üteldakse ikka pilgus terwe raamat olemat. Ju ta wist nõnda on, sest kes silmokeelt oleks osanud, see oleks teadnud, et Anu ja Mardi silmapilgutamine nii palju mekkis, kui ümberes järgmised sõnad: „Ole julge, mina jäen sulle truuks alati, tulgu mis tuleb, pañdagu mulle pääle kannutada mis tahes.“

Hobuse wahjad oliwad nüüd jälle terweks ja kōwaks tehtud. Banger wuras Salgu talu õuest wälja ja jõudis seesisistajatega ilma õnnetuseta Põlluotsale tagasi.

Isa ja tütar ei rääkinud teel mitte palju üks teisega. Mõlemil oliwad ise oma mõtted, ja mõtetes jõudsiwad nad kodu. Ka edaspidistel päewadel ei rääkinud nad palju muud üks teisega kui just seda, mis tarwis oli ja mis majatalutuse kohta käis.

Põlluotsa peremees pidas aga oma sõna ja oli tänulik Mardi wasta. Ta kuulas hoolega järele, kuda Mardi jala haigusega lugu oleks. Et Mart mitmeks päewaks pidi kodu jääma, sest et ta jalg väga üles paistetas ja pikkamisi paranes, siis palkas Põlluotsa peremees ühe mehe, kes Mardi asemel senikaua tööd tegi, sest muudu oleks Mardi põllutöö unel kōbal talitusesse jäänud. See mees oli nii kogu aeg töös, kui Mart ise jälle terweks sai ja jälle künda ja muud tööd teha mõis. Mart ja tema wõnemed oliwad selle lahuse eest väga tänulikud, kui ka Mardi süda weel mitte murest lahtri ei olnud Anu pärast, seda ta kui oma elu armastas ja eluajaks omale saada himustas.

Ligi poolaastat läks mööda. Sõgise oli juba ammugi käes ja talu peagi ukse ees. Mõnigi asi oli selle aja see. muutunud. Suwi oli ilus olnud, ja põllumehe tööd oli Jumal õnnistanud ja rohke lõituse annud. Ka Salgu peremees Mart mõis esimese suwe saagiga rahul olla ja oli kas

Ma ütlesin, et mõnigi asi selle aja sees oli muutunud. Jah, oli ka. Selle kihelkonna wana kirikuõpetaja, kus Põlluotsa peremees mõõlmõlder oli, ei olnud enam elawate seas. Warsti pääle selle, kui Põlluotsa peremees oma tütre ja Mardi asja pärast tema kätte oli nõuu küstmas käinud, oli ta haigeks jäänud ja lühikese põdemise järele Kõigewägewama ja taewase Issanda kohtujärje ette läinud. Selle kohtujärje ette peame üks kord kõik astuma ja oma tegudest aru tegema. Meie peame aga ka sest aru andma, kas meie õigel wiisil ja õiglasest südamest oleme oma rahwa kasu püüdnud. Dõnn meile, kui seda õiglasest südamest oleme teinud! Siis wõime rahulise meelega Kõigenägewama ees tunnistada, et meie münd ei ole nõudnud kui õigust ja tõde. Üks kord seisame nii hästi meie, kes oma rahwa asja poole hoiame, nii kui ka meie rahwa asja wastasid maailmade Walitseja ees. Selle pääle peame mõtlema ja oma rahwa kasu õiguse põhjal nõudma. Jumal lasseb meie rahwa asja edasi minna. Tema, kes armastus, on meie Gesti rahwast raskest ihu- ja hingeorjusest päästnud: hirmsa 600 aastase orjapõlwe haawad hakkawad paranema. Jumal on Gesti rahwa palwe hääle kuulnud ja armuline keiser maa pääl meie ihulikkude elu kergitanud ja meie riigi kodaniku õiguse annud. Armuline keiser Aleksander III. on ka meie rahwa saadikud heldeste wastu wõtnud. See kõik ei ole ialgi enne sündinud. Gesticlased olgu temale truud alamad ja tänagu teda.

Meie priiusel on see ka tulnud, et meist juba see dõnn on kõrgemates ametites nii hästi kirikuõpetaja kui ka adwokaadi, tohtri, keeletundja ametis ja mujal ka oma Gesti sugu mehi näha, kui seda ka siia maani wähe on ette tulnud.

Niisugune sugu juhtus ka sãäl kihelkonnas, kus Põlluotsa peremees elas. Ei see olnud mitte niisugune kihelkond, kus eõnemuisine patronaadi õigus walitseb, mille järele üks ainuke mõisnik, kes patroni herra on, kihelkonnale õpetaja wõtab. Kihelkonna konwendi saadikud waliswad siin õpetaja, kes juba eõne sũgiset ametisse astus. Uus

õpetaja aga oli sũndimise poolest Gesticlane. Kõguduse Sassa liikmed ja nimelt mõisnikud oliwad küll selle une õpetaja wasta olnud, aga et Gesticlased teda kui õhest suust soowiswad ja et Gesticlaste pool ka rohkem hããli oli, siis jãt wõit Gesticlaste poole.

Põlluotsa Juhan mõõlmõldri ametis lãks muidugi pea teda teretama, tahtis ju uut õpetajat nõba saada, tahtis tundma õppida seda meest, kes „Maa sugust“ oli õpetajaks saanud ja teda ta weel ei olnud näinud, sest et ta sell pũhapäewal, kui noor õpetaja proowijutlust pidas, haiguse pärast kiriku ei wõinud minna. Ilus, lahke ja peenike noor mees tuli talle kiriku mõisas wasta. See p see noor õpetaja oliqi. Põlluotsa peremees teretas alandlikult, õpetaja teretas wasta. Peagi sobis lahke jutt. Õpetaja oli Põlluotsa peremehe meele pärast. Jutt puutus mitmegi asja külge ja wiimaks ka meie rahwa asja külge. Õpetaja oli wãga laduse jutuga mees ja seletas peagi Põlluotsa peremehele ära, et meie rahwa ast sugugi nii sant ei ole kui arwatakse ja et seda edendada õiglasest südamest ka sugugi wõtt ei ole. Ta ütles ka, et tema ise kõigest südamest Gesti rahwa ja Gesti keele poole hoiab ja ialgi oma rahwast ja keelt ei taha ära salata.

Ja waata imet! See oli kõik Põlluotsa peremehe meelt mõõda. Kui ta poolteise tunni järele õpetaja jutult ära lãks, oli ta nagu hoopis teine mees. Ta hakkas ise mõtlema ja ei lastnud enam teist oma asemel mõelda. Ta lãks üsna rõõmsal nãol kodu.

Tema tütar Anu aga oli kewadest saadik alati kurn olnud ja kurnastusest palju kurnemaks jäänud. See kurn wastas isa sũdant, kes oma last ju armastas. Aga ialgi ei olnud ta Anuga enam selle asja üle rãõstinud ega ialgi ka Mardiist kõnelelnud.

Sest pãewast saadik oli ta hoopis lahke oma tütre wasta ja rãõtis temaga sagedaste isamaa asjade üle. See oli Anule suureks hããks meeleks ja rõõmustas teda.

Õhel pãewal oli Põlluotsa peremehel jälle asja õpetaja juure minna. Kui ta õpetaja tuppa astus, leidis ta —

Salgu Mardi sääl ees jutul olemat. Tema oli ka tulnud noort õpetajat teretama ja ajas õpetajaga praegu Gesti asiade, Gesti keele ja Gesti koolide edendamiseft juttu. Põlluotsa peremees kuulas päält ja — asi oli jällegi tema meele pärast. Needsamad mõtted, mis tema tütar talle ette pannud ja mis ka Mart talle ette arutanud sell päewal, kus tema nii äkiliseks sai ja oma tütre majast kui ka üheks ainsaks päewaks wälja ajas, needsamad mõtted ei olnud temale nüüd sugugi enam wasta meelt, ja ta wõttis suure hää meelega õpetaja ja Mardi jutust osa.

Tunni aja pärast läksiwad Mart ja Põlluotsa peremees õpetaja juurest wälja. Põlluotsa peremees palus Marti foguni omale täna külastiseks. Muidugi ei pannud Mart sugugi wasta, waid läks hää meelega ligi. Tall oli ju lootus jälle Anud näha ja temaga rääkida.

Anu oli juba laugelt ära näinud, et Mart ühes isaga tuli. Ta süda hakkas laugeste sees tuisuma.

Peagi oli isa Mardiga kodus, ja kui nad kambriks oliswad, siis tõmbas isa taskust pudeli marjamiina wälja ja ütles: „Anu, too kolm klaasi siia lauale!“

Anu täitis filmapill isa kâsu ära, ja isa ütles:

„Noh, jõe nüüd ise ka siia!“

Isa watas klaasid täis ja ütles siis:

„Kas teate ka lapsed, kelle termiseks me nüüd klaasid tühendame?“

Anu ja Mart ei teadnud midagi wastata.

„Noh, siis taban teile seda ütelda,“ lisas isa juure, „see sünnib teie mõlemate termiseks, et teistest tubli ja truu abielu paar saaks.“

„Jsa, kas ja siis lubad meid paari heita?“ hüüdis Anu täis rõõmu.

„No muidugi, no muidugi,“ wasta isa; „ega ma siis tühja tuule termiseks klaasi kofku ei löö!“

Seda rõõmu, mis nüüd Anule ja Mardile ja ka Mardi wanematele osaks sai, ei oska mina üleskirjutada. See oleks ka asjata, sest ega ma nii ilufaste ometi ei jõua ära jutustada, kui nende süda ilutses.

Nii palju wõin ütelda, et kolme nädali pärast Põlluotsal rõõmsad pulmad oliswad. Noor õpetaja, ehk küll ise weel poisimees oli, laulatas noore paari kofku ja tuli ise ka pulma, kus weel mõnigi lahke sõna räägiti.

Ragu naljatades küsis siis weel Mart Põlluotsa peremehelt: „Noh, äia-isa, kas weel armad, et mina eksiteel olen?“ „Ei, wäimees, seda ära kard!“ oli wastus.

Noh, lugeja, sellega on juut otsas. Kui ja mõnda lahket abielu paari näed isamaa wäljal ja isamaa kasuks tööd tegewat ja mõne tubli kiriku-õpetaja leiad, kes oma rahwast armastab, siis wõid minu pärast mõelda, et mina nende loo siin olen ära kõnelenud, aga muud nime ma sulle ei tohi nimetada.

R. A. S.

Raefewõtmiseft Gesti rahwa seas.

Mõne aja eest lugemin ajalehtedes järgmise sõnumi, mis minule meie rahwa kohta ijaarwis tähtjas näitas oleswat. See sõnum oli kiriku-raamatutest wõetud, ja tema sisu oli see, et Tartu kreisis aastal 1880 umbes 850 paari inimest oli abielusse heitnud. „Noh, mis selle teaduse juures siis imeliseft oli?“ nõnda wõib mõnigi küsida. Tõsi küll, wastan mina, selle teaduse juures ei ole midagi imeliseft asja, aga ometi oli ta minule tähtjas selle pärast, et säälsemas lehes kiriku-raamatutest teine teadus seisis, ja see teadus ütles, et aastal 1870, see on kümme aastat enne seda, umbes 1100 paari abielusse on heitnud. Nõnda on siis kümne aasta sees abielusse-heitmised pääle 200 paari wähe- maks jäänud Tartu maakonnas. Nüüd küsib rahwa elust osawõtja: „Aga kas sündinud laste arv ka wähe- maks on jäänud?“ Eesjama leht tunnistab, et see mitte ei ole juhtunud, aga eksinud inimeste laste arv on nende kümne aasta sees palju suuremaks tõusnud.

Tõsisel rahwa sõbral ei wõi see asi mitte üks kõi olla,

waid ta küsib: „Kas see on hää wõi paha märk, kui abielu-heitmised wähemaks jäewad ja elfinud inimeste laste eht teise sõnaga sobi-lastest arm suuremaks läheb?“ Ta peab ise-ene sellele wastama, et see millgi wiisil hää märk ei wõi olla. Ta peab ka ise-enele wasta tunnistama, et hää kombe on wähenemas, aga paha kombe rohkenemas. Rahwa õiglase sõbra südant peab see turmastama, sest see ei ole ialgi hää ega lõbus, kui ilma isata laste arm suuremaks läheb. Nii sugustel lastel ei ole õiget kaswatust, ja nendest ei wõi ka sell wiisil häid inimesi saada. Igal lapsel olgu isa ja ema, kes tema eest hoolt peawad ja teda tublits inimeseks kaswatawad. Naesterahwas üksi on selle tarwis liig nõrk ja nõder. Et igal inimesel isa ja ema on, see on inimeste soo tõige wägewama Looja soow ja tahtmine. Kõige wägewam Looja on loorusesse selle kaisu ja seaduse pannud, et üksigi inimene ilma isata ega ilma emata ilmale ei wõi sündida. See ei sünni siis ka koguniste mitte ega ei ole kudagi wiisi kombline, kui isa, see on meesterahwas, kes naesterahwa nii kaugele on wiinud, et ta lapse sai, kui niisugune isa selle naesterahwa maha jätab ja kaswatamise üksi naesterahwa hooliks jätab. Igale auu tundwalle mehele peaks see ometi häbiistaw ja teotaw olema teada, et ta lapse ise on ja siisgi midagi ei tee, et tema oma lihane laps kõlblikuks inimeste seltsi liikmeks saaks. Nii wasta meelt kui see ka mõnelegi pahale ja kiimalusse inimesele on, peame kui mõtlejad ja ülemad loomad ja Jumala käte tööd ütlema, et Jumal naesterahwaid mitte selle pärast ei ole loonud, et nemad meesterahwa himu ja kiimaluse kutsutamiseks olemas on, waid selle pärast, et nad auusad mehe-naesed ja laste-emad oleksiwad. Ka ei ole himu ja kiimalus Jumalast mitte üksi selle pärast meie sisse loodud, et meie naesterahwa kaenlas magusaid tundisid maitseksime, waid selle pärast, et meie selle läbi auusateks laste-isaks ja naese-meesteks saaksime.

Aga tõsine rahwa sõber küsib edasi: „Kust see tuleb, et abielu-heitmised uuemal ajal wähemaks jäewad ja sobi-lastest arm kaswab?“ Wastust selle pääle ei ole sugugi

raske anda: See tuleb sest, et ka meie rahwa hulgas mure ja hool naese eest mitut ära ehmatas naest wõtmast. Ka meie rahwa seas kuulufse sagedaste, et poisimehed ütlewad: „Ei ma jõua naest toita!“ Selle juure tulewad küla-naabrid ja wanad tädid ja kaisendawad oma poolt: „Mis naese wõija see on, kellel weel oma koha ega suuremat wara ei ole?“ Pääle selle sünnib wäga sagedaste, et tütre-isa oma tütar mehele ei taha anda, kellele weel mitte täieline kindel koha ja warandus osaks ei ole saanud. Ka sünnib mõni kord, et tüdruk ise mehele ei taha minna, kellel weel niisugust koha ega wara ei ole. Ega see siis ka ime ei ole, kui waesematel noortel meestel lusi ära läheb naest wõtta: Noor mees ise kardab seda teha, teised ehmatawad teda ka sest ära, tulewase äia-isa ei ole ka selle poolt, tüdruk ise mõni kord ka mitte. Sell wiisil saab siis naese-wõtmise Eesti rahwa seas, nagu jee Saksas, Prantsuses, Inglises ja muudel maadel juba paraku saanud on, üksi jõuutamate meeste asjaks. Waesemad mehed jäewad poisimeheks. Naesterahwas ei lähe enam mehele, waid mehe kohale ja warandusele; ta ei hooli mehest enesest suuremat midagi, waid waatab üksi selle pääle, et tall raha ja wara on, nõnda et ta mureta ja tööta wõiks elada. Aga kui raha ja wara ei ole, siis abielu-heit ei heideta. Loodud himu naesterahwaga ümber käia jäeb aga ilka inimese sisse ja sünnitab õigesti ümberhulkumist ja keeldud kottusaamist sahe soo wahel; enne kui teegi tähele paneb, on noored inimesed elsiteele sattunud, ja tütarlaps sünnitab ilma isata lapse ilmale.

Aga ka ülemates seisustes, kus haridust ja sagedaste jõudu küllalt on naest wõtta, ei wõeta tihti naest, waid jäetakse poisimeesteks. Seda on palju näha, et nimelt suuremate linnade sees ja ümber kaudu ülipalju auusaid alamat jugu tütarlapsi ära rifiutakse ja raisatakse. Hale meel tuleb pääle, kui sest peab rääkima. Kena priske näoga onus tütarlaps tuleb liina, ja mõne aja pärast juhiub ta üleaneu saksiku küüsi. Peagi on ta auust ilma. Südamel waluga ei tea ta, mis peab tegema. Oma puhtate

fugulaste hulka ei julge ta enam tagasi minna. Kes forra langenud, see läheb effiteel itka edasi, ja ei kesta kana, siis leitakse teda — hirmus ja walus on ütelda — hoora-majas!! Säär läheb ta ihu ja hinge poolest koguni hukka, sest ihu külge saab ta kolelaid katgused, ja hing ei wõta tal midagi enam hääd wasta. Mina ei ütle mitte, et kõigi tüdrukutega, kes linna lähewad, seda wiisi lugu läheb. Ei mitte! On ju ka neid küllalt, kes linnas niisama kui maal auusaks jääwad ja auusaks mehe-naeseks saawad, aga ometi sünnib seda sagedaste. Teid aga, armsad noored neid, manitsen selle läbi, et ettewaatlikud olete ja oma auusust suure hoolega hoiate, sest see on teie kõige armsam ja kallim wara, mis auusalle mehele abielusse ligi wõite tuua. „Aga kuida wõib niisugune asi paraneda ja mis nõuu peab siin wõtma?“ kuulen siin jälle rahwa sõpra küsivat. Raske on siin asja parandada, seda peab iga üks ütleva, kes selle asja üle on pikemalt järele mõelnud. Asjad lähewad palju hõlpsamalt pahemaks aga palju raskemalt paremaks. Siiski ei wõi selle pärast nõuu andmata jätta. Eüine pean aga ütleva, et selle asja sees Saksa, Prantsuse, Inglise ja muud õhtuwoolsed haritud rahwad mitte eeskujuts ega eesmärgiks ei wõi olla. Nimetatud rahwaste juuresi on abielu üliwäga raba ja waranduse asjaks saanud. Üks rikas mees ehk koha mees wõib sääl naest wõtta. Waejemad mehed ja teenijad ei heida sääl sugugi abielusse. See on ütle mata paha asi, ja meie rahwas ei peaks seda ialgi järele tegema.

Kuida wiisi peab siis meie rahwas tegema? Meie rahwas peab oma wanematest, kes eüine meid on elanud, eeskju ja eesmärgi wõtma. See on kõige parem ja armsam ja sünnib meie rahwa koha kõige enam. Aga kuida tegiwad siis meie wanemad? No waata! Nemad wõtsiwad naese, kui nad täis kaswanud inimeseks oliwad saanud, ja see oli õige. Nende meelest ei olnud abielu mitte üffi rikka mehe ega suure koha mehe asi. Armastus selle tütarlapse wasta, keda mees omale naeseks himustas, oli see asi, mis neid abielusse heitma sundis. Oli mees terve ja tüdruk

niisamuti, siis heitsiwad nad paari; mõlematel oli südames see kindlus, et inimestel, kes tööd teha tahawad, mitte nalga kätte ei tule. Ei tulnud ka nalga. Pundust oli sagedaste küll, aga seda wõib lahtisel inimesel niisama kätte tulla kui abielu rahwal. Kui keegi peremees oli, siis teenis ta oma koha läbi omale leiba; ta heitis abielusse ja sai läbi. Kui keegi sulane oli, siis heitis ta ka abielusse. See asi, et ta teist teenis, ei keelanud teda mitte seda tegemast, ja ta naene teenis ka ühes. Mõlemad saiwad läbi, ja armastus, mis neil üks teise wasta oli tegi nende elu armsaks. Pärwa ajal läksiwad mõlemad tööle, kui ka teise põllule, aga õhtu tuliwad kodu, ja pärast pärwa tööd ootas neid abielu woodis magus kaitsutamine ja walam armastus. Andis Jumal lapsed, saiwad ka nende kühud täis, sest tööljad wanemad wida siwad nende hoost kuni nad ise töötajateks saiwad. Tööd ei kartnud wanemad ega lapsed. Oli keegi wabadik ehk päiline, siis wõttis naese, ja jalle toitis neid tööd; nalga nad ei tunnud, sest töötajaja ei jae mitte nii hõlpsalt nalga. Naene ja mees teenisiwad mõlemad omale leiba ja saiwad läbi.

Nõnda tegiwad meie wanemad, ja nõnda teewad weel palju inimesi nüüdgi; see on häa. Sell wiisil elasiwad meie wanemad raske tuuesaja aastase orjapõlwe läbi, ja meie rahwas ei lõpynud mitte maailma päält ära, waid elab weel praegu wrikskete edasi. Kui aga nemad orjapõlwe seda wiisi tegiwad, miks siis meie wriis põlwe seda nende järele ei wõi teha? Mis pärisorjale häa oli, see on siin wabale mehele seda parem. Pääle selle auustame sellega oma wanemate mälestust ja käime oma rahwa pubast teed, see on süda-Geesti teed. See meie oma rahwa kombe on nii häa ja pubas, et meie mõraste rahwaste käest mitte ei prungi kombeid wasta wõtta, mis kaugelegi mitte nii kasulised ei ole. Kui siis mõnes kohas abielusse heit üsed hakkawad wähenema, siis on see kombe mõraste rahwaste poolt m-ile tulnud, aga ei ole mitte meie oma rahwa pruniks olnud. Selle pärast peab see asi ka jälle meie seast kaduma. Waadaku Geesti tüdrukud selle pääle, et nad

tublid tööljad mehed saavad, aga mitte selle peale, kui palju mehel raha ja varandust, ehk kas tal hääd lohta on. Aga ta naene peab tööd tegema ja leiba teenida aitama; ta ei pea mitte seda armama, et ta selle pärast mehele läheb, nagu peaks siis abielus hääd põlme pidama ja mees oma eest tööd teha lastma. Kõige parem põli on see, et inimene truuste oma loobust täidab ja tööd teeb. Seisma ja laiska elu pidama ei ole Jumal kedagi inimest ilma loonud.

Kui peremees abielusse tabab heita, siis ärgu keelaku teda keegi. Kui ta ise hoolikas inime on ja see naeste rahwas ka, seda ta tahab wõtta, miks ei peaks ta siis mitte paari minema? Niisama on lugu, kui sulane, kes tubli, auus ja töökas mees, tahab paari heita. Miks peaks teda keelutama seda tegemast? Mitugi peremeest, kes naese mehi sulaseks pidaswad, on minule ütelnud, et naesega sulased palju paremad ja usinamad tödmebed on kui poisimehest sulased. Dõsest hulkumist nende juures leida ei ole, waid nad magawad rahuliste oma naese juures sängis ja tõusewad hommiku õigel ajal üles tööle. Paha himu ja kiimalus neid ei waewa ega aja rumalaid tempa ega roppu nalja tegema. Ühte poisist ja ühte tüdrukut on peremehele ikka waja, eks wõi mees poisiks ja naene tüdrukus olla? Kui naesel just wäikest last ei ole talitada, mis ju alati ei ole, siis wõib ta tööd teha. Tüdrukul ja poisil on igal ühel oma sängi tarwis, abielu rahwal on ühest sängist küll, see on ka oma jagu tulu, sest ruumi on wähem waja. Kui mehel oma toanurk on, eks ta siis wõi oma naesega saäl elada? Pääle selle ei jõe ju sulased igaweste sulaseks, waid enamiste ikka saab sulasest lord jälle ise peremees. Mis sest siis wiga, kui ta juba sulasepõlmes on abielusse heitnud? Niisama wähe asja on wabadikudel, moonakatel ja muudel sõrwalistel inimestel asja poisimeheks jääda. Ka nemad wõiwad tööd teha; küll nad omale nii palju ära orjavad, et läbi wõiwad saada.

Ülem ast abielusse heitmise juures aga olgu see, et paari minejad endid läbi katsuwad, kas nad ka üks teist armastawad. Ilma armastuseta ei ole abielu midagi wäärt

ja wõib peagi pörgu-eluks saada. Kui abielulised teine teisega näaksewad ja kisuwad, nagu kass ja koer, siis ei ole nende elu enam abielu waid häbielu. Niisuguse elu eest hoiab armastus teine teise wasta: Armastus annab andeks, armastus on kannatlik, armastus ei oifi küli, waid püüab rahulikult elada, armastus katab ka abielusse heitmist seisuse waheseinad maha. Armastus teeb abielu ka waesuses paradisi-eluks. Armastus ajab ka usinaste tööd tegema abitaasa ja laste hääks. Armastus abielu rahwa keskel on ka Jumala kätt. Seda käseb püha kiri. Kui meie wanemad armastusest üffi abielusse heitsiwad, siis täitsiwad nad sellega Jumala kätt. Ei ole hää, et inimene üffi on, ütleb püha kiri.

Kui perepoeg ehk pere-tütar tahab saunamehe lapsaga paari heita, siis ärgu keelatagu seda mitte. Ärgu pandagu armastusele tõket ette, kui paari-heitjad mõlemad kõlbulised inimesed on. Kui wanematel jõudu on, miks ei wõi nad oma last waesemaga paari heita lasta? Nad wõiwad ju siis wäimeest ehk minijat küllalt awitada ja toetada, et nad peagi oma jalale jõuawad. Misugune wanem ei rõõmusta, kui näeb, et lapse kätt hästi käib! Kui aga wanematel jõudu ei ole, siis peab noor paar ise oma usinusega katsuma haljalle ofsale saada. See on ju üks tõik, kas inimene waene on poisimehe ehk tüdrukut põlmes wõi abielus. Kui inimene õnnelises abielus elab, siis on waesus weel tervem kanda, sest üks trööstib teist hädas. Minu armamine on siis: tehtagu inimestele õige hõlpsaks abielusse heita ja ärgu keelatagu neid mitte. Kui meesterahwas umbes kaks-kümmend kaks aastat wana, siis wõib ta paari heita; naesterahwas wõib seda juba päälle lugemist (leeri) warsti teha.

Weel on mull pulmade pärast mõni sõna ütelda. Tihti teeb abielusse heitem noor paar toredad pulmad ja kuluatab selle tarwis palju ära. Aga seda ei oleks sugugi tarwis, sest mitte pulmad ei tee pruutpaari abielu rahwaks, waid laulatamine teeb seda. Wõib ju tuttuate ja sõprade seas pulma päewal rõõmus olla, aga tarwis ei ole see just mitte. Kulutagu noor paar raha, mis ta pulmade eest ära annaks,

oma elu algamiseks ja tarviliste asjade ostmiseks, aga mitte hulga võraste söötmiseks ja jootmiseks, millest kellelgi kasu ei ole.

Järgu siis meie rahvas oma ehitamemate kombelle truuts ja ärgu lahkugu sellest ära! Võttu Gesti mees omale naene aga mitte oma rahale ja varale; mingi Gesti tüdruk mehele, aga mitte mehe rahale ja kohale! Kui siis jälle Gesti mehed hää meelega naest võtavad ja Gesti tüdrukud niisama hää melega mehele lähewad, siis saab meie rahwa käsi hääde elu-kombete poolt paremini käima. Minul ei ole mitte tarwis abielu hädast siin ette maalida; katjugu teda iga üks ise ära, kes ses wanaduses on, ja ärgu olgu mitte kartlik seda tehes: Küll Jumal annab tublise töötajale abi, et ta hädasse ei jõe. Seda ma siiski wõin ütelda, et ta parem elu on kui poisimehe elu. Kes oma südame ja armastuse järele abielusse on heitnud, see ei soowi ennat enam poisimehe põlwe tagasi. Naesemees on ka loomu poolt wagasem kui poisimees, ega ei tee ialgi rumalaid tempa naesterahwaga ega aja himu ja kiimalust taga, aga on seda hõltsam kõigi ettemõtiste ja tööde pääle. Pahadest abielusmeestest meie siin ei räägi, neid on muidugi ka olemas, aga iga noor mees kandku hoolt, et ta niisuguseks ei saa.

Lõpetuseks soowin ja hüüan kõigest südamest: Elagu, kaswagu, õitsegu ja kandku wilja Gesti laste abielu! Näidaku meile tubli, terve ja tugew tulew sugu, et minu soow on täide läinud! Saagu meie armas Gesti rahvas kangeks tarkuses ja teaduses, kunstis ja töös, aga ka hääs ja puhtas elukombes! Seda andku Jumal!

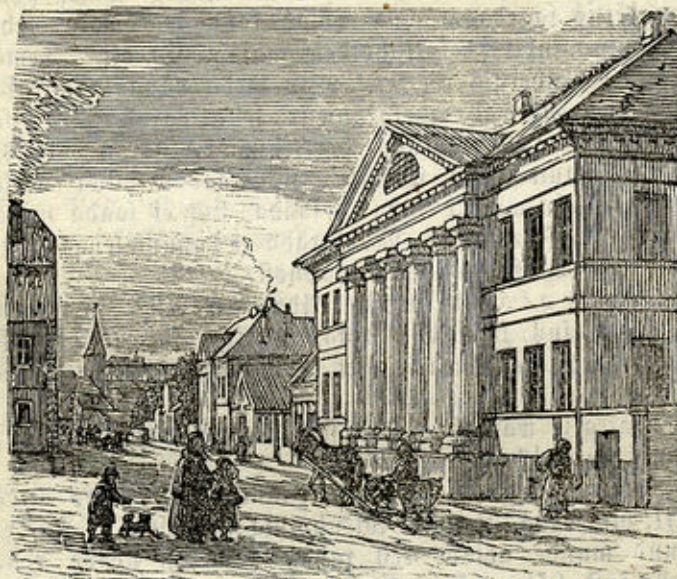
A. A. S.

Naljatilk.

Hää nõuu. Üks: „Aga kuulge, see rättspepp, keda teie eila mulle nii kiitsite, on ju esimene koer. Ma andsin oma kuue tema kätte parandada, ja tema kurjategija on selle pandiks pannud.“

Teine: „Jah, waadake, selle pärast on ta minu kuue wälja wõinud. Nüüd kiitke teie teda teistele hääks, küll Te siis oma kuue kätte saate.“

Veterinär-kool Tartus.

Tartus on mõndagi tore dat hoonet leida. Kõige suurem on muidugi teada universiteedi ehk suure-kooli maja. Aga ka eesfeisaw pilt näitab meile kaunis suurt ehitust, see on Veterinär-kool ehk luda teda päris Gesti teeli ütelda tuleb elaja-arstide kool, sest siin õpiwad noored mehed elajaid toherdama, kellel ju, nagu teada ka oma jagu haigusi on. Elajate kliinikusse wõetakse kõik sugu elajaid toherdamiseks wasta. Sagedaste kardawad talumehed oma loomaid sinna wiia, aga see kartus on asjata. Wiidagu aga haigeks jäänud loomad sinna; kui wõimalik üleüldse terweks saada, siis saawad nad sääl terweks. Peame ju ka kui tundjad inimesed looma haigust parandada ja valu wähen-dada püüdma.

Maljatilgad.

1. Lühike ja mõnus. Brandenburgi markgrahw Johann jättis sagedaste oma wõlad kaua maksmata, eht ta küll muidu tubli ja kottuhoidew majapidaja oli. Tema püssitegija Nürnbergis oli seda mitu korda näha saanud ja kirjutas ühel päewal markgrahwile selle pärast järgmise kirja: „Tere tere, Markgrahwi herra! Teie püss on walmis. Kui Teie minule raha saadate, siis saadan mina Teile püssi. Kui Teie minule raha ei saada, siis ei saada mina Teile ka püssi. Jumalaga! Markgrahw ei pannud seda sugugi pahaks, waid maksis raha ja sai püssi.“

2. Adwokaadi ees. Adwokaat ütles kurjategijalle: „Kas sull häbi ei ole ka, et kõik su mõited üksi kurjategemise pääle käiwad ja et sa peaaegu üksi kurjategemist elad!“

Kurjategija wastab: „Kas siis Teiega lugu teistiti on, adwokaadi herra!“

3. Kuninglik sõna. Prantsuse kuningas Ludwig XII. oli väga targalt kottuhoidja walitseja. Ta ei fulutanud muude asjade eest raha, kui üksi nende eest, mis talle just häda pärast waja oliwad. Kord julges üks näitemängija selle üle koguni awalikult pilgata. Kui kuningas seist kuulis, ütles ta ilma paha meeleata: „Parem on, kui nad minu kitsiduse üle naerawad, kui et nad minu liigraiskamise üle nutakswad.“ Oleskswad tema järeלטulejad seda hoopiga tähele pannud.

4. Ettewaatlif. Mees ütles kappi waadates: „Kes siis jälle selle terwe pudeli täie wiina on ära joonud?“

Naene wastab: „Mina'p see olin; ma tegin seda selle pärast, et sina joomise maha jätafsid, siis kui sull wiina ei ole, ja kui mina kõik ära joon.“

5. Poja soom. Poeg: „Kulla pai isa, miks sa ei osta mulle seda ilusat wäikest hobust, mis sulle eila laadal näitafin?“

Isa: „Ostafin küll, aga maksab liig palju raha.“

Poeg: „Wõi nii, üksi selle pärast sa ei osta? —

Kas tead, isa, mis nõuu sulle annan: ära saada mind ühel terwel aastal kooli, siis wõid seda kooliraha eest taha.“
Kawal pois! —

6. Eksami s. Professor eksamineerib studentit, kes tobitiks tahab saada: „Aga kui kõik bigisse ajajad rohud ei mõju, mis Te siis haigega teete?“

Student (wastab): „Siis saadan haige Teie ette eksamitegema, küll ta siis bigitsema hakkab.“

7. Troost. Dignie oisija küsib oma adwokaadi käest: „Koh, adwokaadi herra, kas siis tõeste arwate, et mina oma protsessi kaotan?“

Adwokaat wastab: „Oh, ärge muretssege ühti! Nii kaua kui Teie elate, ei lõpe see protsess otsagi.“

8. Poja arwamine. Isa (poega kirudes): „Oh sina wallatu kelm! — Aga oot, oot, pane tähele, et sa nii ülekanetu oled, küll su oma lapsed üks kord sulle ka südame walu teewad, kui ise isaks saad.“

Poeg: „Di oi isa, külap sa ise wist siis lapsepõlwe waga wallatu olid.“

9. Koolipoisi häda. Isa küsib pojalt: „Aga Priidu, miks sa nutad?“

Poeg wastab: „Selle pärast, et mina täna koolis kõige esimeks sain.“

Isa: „Sina rumal, selle üle peaksid ju rõõmustama!“

Poeg (nuttes): „Jah, luda ma wõin rõõmustada, sest nii pea kui nüüd üks teine minu ette jõuab, siis saan sinu käest kohe naha pääle.“

10. Wahe. Kaks sõpra õlle kannu juures istudes. Esmene: „Kuule, ütle mulle sõber, mis wahe on silla ja õllekannu wahel.“

Teine: (mõtleb järele).

Esmene: „Koh hää küll, kui sina seda wälja ei saa, siis tahan sind arwamises aidata: Waata, sillast käib kõik üle, aga õllekannust ei midagi.“

11. Jumbeli vidu oma wiisi. Perenaene küsib tüdrukut käest: „Kuule, Maret, kust see tuleb, et sa täna nii pühapäewa kombel riides oled?“

Maret: „Pühitsen täna natuse jumbeli-pidu, sest täna sel päeval olen kahtetümmeend wiiet lorda teenistusest ära aetud.“

12. Asjata mure. Isa ütleb pojale, kes puu otsa roninud: „Jaak, tule ruttu maha, juba lööb wälku ja müristab.“

Boeg: „Pole wiga, isa, külay kuulen seda siin ülewaltgi.“

13. Kena wastus. Koolmeister küsib: „Kuule, Jüts, kas tead, kes sind on loonud?“

Jüts: „Jumal — aga ta loi mind üksi nii suureks (näitab käega praegu sündinud lapse suurust) — pärast kaswain siis ise nii suureks, nagu nüüd olen.“

14. Ka weider wastus. Koolmeister küsib koolilastelt: „Kas keegi Teiest teab seletada, kuida prohwet Elisa wõis sadat meest nii wähe kalade ja leibadega sööta? (Pisa mõtlemise järel tõstab üks pisike tüdruk kae üles.) Noh, kas tead, mu laps?“

Tüdrukute wastab: „Need mehed häbenesiwad palju söömast.“

15. Jälle hääks tegemine. Koolmeister: „Mats, miks pärast sa täna pool tundi hiljemalt kooli tuled, kui õigus on?“

Koolipois: „Pai koolmeister, andke andeks, küll ma pärast olen selle eest pool tundi kauemalt siin.“

16. Libe koolitee. Koolmeister: „Kuule Jaak, miks sa jälle hilja kooli tuled?“

Jaak: „Kulla pai koolmeister, tee oli nii libe, et iga samm juures kaks samm tagasi libisesin.“

Koolmeister: „No kuida siis wiimaks siia jõudsid?“

Jaak: „Hakkasin kodu poole tagasi minema.“

17. Südamelik soow. Naene: „Kas tead, mees, naabri perenaene on ära surnud; oh kahju, ta oli hää inimene!“

Mees (ohkades): „Jah, hääd naesed surewad, aga ulehargid jääwad elusse, (tata) nagu sina üks nendest oled!“

18. Järgi mõõda. Naene: „Pea ometi mõdetu, mees, sa jõud ju ühte klaasi teise järele Karjajaaku ära.“

Mees: „No, kas siis pead mind mõedu järele jookats, kui kõik wiina ühe korraga ära joon!“

19. Koolitatud mees ja huntshantsak. Hunts, hantsak: „Kas kuulsite, et ma teie tütreka Saksa keelt rääkisin; eks ma räägi wäga ilusaste?“

Koolitatud mees: „Kahju et Saksa keel surnud keel ei ole.“

Huntshantsak: „Miks nii?“

Koolitatud mees: „Siis oleks ta end hanaas ümber pöörnud.“

20. Wihastamine. Naene mehele: „Kuule, ma wihastan end pool surnuks sinu üle.“

Mees: „See'p mu häda on, et sa ei midagi täieste, waid kõik poolikult teed.“

21. Koolmeisteri apardus. Koolmeister: „Arm-
sad lapsed! Hommiku palweks laulame laulu, wiisil: Kes Jumalat nii lauleb teha. (Dtsib prilli, aga ei leia ja küsib): Kes teie seast mu prilli nägi?“

Lapsed (laulawad): „Kes teie seast mu prilli nägi?“

Koolmeister (keelab): „Ei seda pea laulma te.“

Lapsed (laulawad): „Ei seda pea laulma te.“

Koolmeister (saab wihaseks): „Oh jäege wait! Kes seda tegi?“

Lapsed (laulawad): „Oh jäegu wait! Kes seda tegi!“

Koolmeister (hirmus wihaseks): „Suud pidage! — Kas mõistate!“

Lapsed (laulawad): „Suud pidage! — Kas mõistate!“

Koolmeister (jalaga wasta maad põrutades): „No, olge wait furd, lurjused!“

Lapsed (laulawad): „No, olge wait furd, lurjused!“

Koolmeister (südame täiega): „Waat, kas ei taha wem-
malt need!“

Lapsed (laulawad): „Waat, kas ei taha wemmaltneed!“

22. Imeline asemik. Üks Saksa hertsog oli wanal ajal suur jahi sõber. Oma jahikoerade tarwis pidas ta ühe koerapoisi. Aga koerapois sai hää walga ja pidas selle pärast omal, ilma et hertsog teadis, asemikku. Kord tahtis hertsog jahile minna, aga ei leidnud oma tuttawat

koerapoisist oma platsilt, waid tema aseme pidaja oli saäl.
Hertsog küsis: „Kes sina oled?“ — Siglaseste wastas
poiss: „Mina olen Teie koerapoisist koerapois.“

23. N a r r i m i n e. Naljahammas (käib sest dösel
mööda linna uulitsat ja koputab wiimaks pagari ukse pääle
hüüdes): „Pagar, kas saia on?“

Pagar (kes uniselt woodist wälja tulnud): „Jah on!“

Naljahammas: „Noh hää küll, kui saia on, siis sööge
kõht täis!“

Pagar (sirub): „Oh sina selm:“

Naljahammas (ei hooli sest ühtigi, läheb edasi, näeb
woorimeest ja hüüab): „Woorimees, kas wõid sõita?“

Woorimees: „Wõin küll.“

Naljahammas: „Noh, hää küll, sõida siis pääle!“

R. A. S.

Igas Eesti raamatukaupluses on saada:

Esimene ja ainus riigiwalisuse poolest finnitatud
Eesti kirjanduse kuuleht

„Meesejahutaja“,

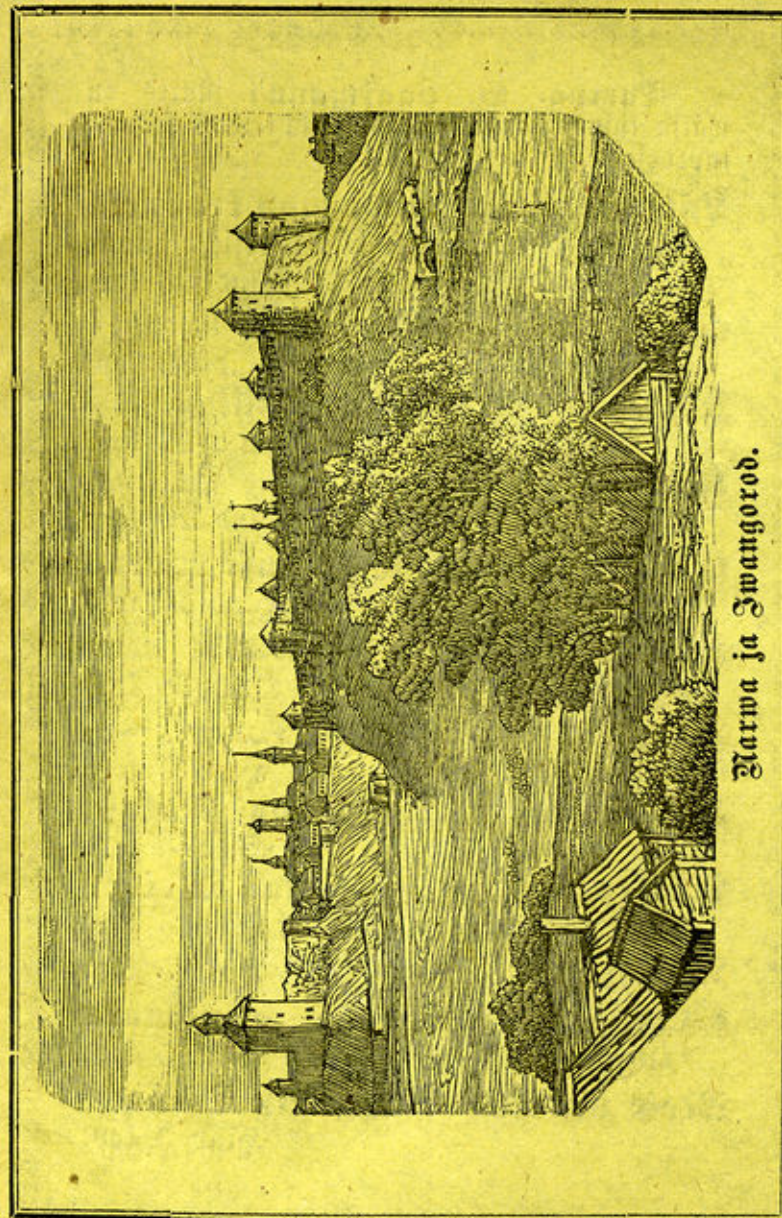
ilmub igale ühele, kes uue aja haridusest osa wõtab, tarwitaks
juhiks ja kergituseks tema mõtete ja teaduse laiendamises niisid juba
kolmat aastat üs sord iga kuus, toob sõnumid ja jutte, tõdelikke ning
naljakaid, tutvustab Eesti kirjandusega, toob teadustust maadest ja
rahwastest ligidalt ja kaugelst, peab nimelt oma sugu rahwaid, nende
tegu ja edenemist alati silmas, tutvustab inimest looduse liudega ja
saladustega, teritab mõistust mitmesuguste ülesannete ja mõistatus-
tega ja tarwitab ühepea oma töö materjaliks niisugust nähtawust ja
asju, millest luimelele kõrgem ja kallim haridus tuleb.

Meie lugijate arw kasvab järjest ning wõime lehte seda suu-
rema julgusega ja teistele aratuseks, hariduseks ja mõnuseks ajawitaks
soowida. Ka politika ajalehtede lugijatele on meie leht soowitam, sest
ta räägib sagedaste niisugust asjust laiemalt, mis neid ajalehtedes lüh-
delt ainult nimetaks.

12 annet aastas maksawad 150 kopikat ning saawad siis postiga
koju kätte tähtitub. Ka on üsitud anded igas raamatu poes saada.

Meesejahutaja wäljaandmise ja tellimise koht: S. Laakmanni
raamatu pood Tartus.

Meesejahutaja toimetus.

Narwa ja Swangorod.

Tartus. S. Laakmann'i juures on
välja tulnud ja jäälsamas kui ka tõistes raama-
tupoodides saada:

Läti Hendriko Liivi maa kroonika
ehk **Uja raamat. I.** Alguskirja järele
välja annud **J. Jung.** Hind 35 kop.

Gesti laste kirja kogu. P. Undrik.
Hind 30 kop.

Jõulu õõ, Gogoli järel menekselest.
Hind 12 kop.

Kättemaks mine, jutustus Ameerika-
maalt. Hind 20 kop.

Ghausu rumalus ja kõrkuse toorus
P. Undrik. Hind 10 kop.

Wiina-katk. Üks õpetlik jutustus noore
ja wanema inimestele. Hind 30 kop.

Mutuline abi õnnetuse korral.
Hind 5 kop.

Kaks jutustust Napoleoni I. elust.
Hind 5 kop.

Kätsepp Kergepüks ja Weider
nimepanemine. Hind 5 kop.

Masajalg. Hind 5 kop.

Kuningana Luise ja tundmata
kingsepp. Hind 5 kop.

Meie usu-isa Dr. Martin Luther.
Hind 5 kop.